

**GRAĐANSKA
ALIJANSA**

Civic Alliance - Aleanca Qytetare

GODIŠNJI IZVJEŠTAJ

2023

Kroz naše iskustvo

Za izdavača:
Milan Radović

Urednica:
Amina Murić

Autori izvještaja:
GA tim

Korektura:
Amina Murić

Prevod:
Jelena Ristović
Ana Kankaraš
Kamal Mouhsen

Dizajn i priprema za štampu:
Studio Fler

Štampa:
AP Print Podgorica

Tiraž:
250

Navođenje i korišćenje informacija iz ovog izvještaja u neprofitnim publikacijama ili sredstvima javnog informisanja, u svrhu informisanja građana, kao i korišćenje za druge nekomercijalne svrhe, dozvoljeno je, uz obavezno navođenje izvora i vlasnika autorskog prava. Korišćenje materijala u bilo koje druge svrhe nije dopušteno bez prethodnog odobrenja Građanske alijanse.

*Pojedine slike u izvještaju su preuzete sa interneta u skladu sa „Creative Commons licence“.
Izrazi koji se u ovom izvještaju koriste za fizička lica u muškom rodu podrazumijevaju izraze u ženskom rodu.*

SADRŽAJ

Uvodne riječi

Milan Radović, <i>programski direktor</i>	5
Edina Hasanaga Čobaj, <i>administrativna direktorica</i>	7
Amina Murić, <i>koordinatorka za razvoj i komunikacije</i>	8

PROGRAM LJUDSKIH PRAVA I PRAVDE..... 9

DANI LJUDSKIH PRAVA	33
---------------------------	----

ŠKOLA POLITIČKIH STUDIJA 39 |

ZELENA POSLANIČKA GRUPA	49
-------------------------------	----

USPJEŠNE PRIČE.....	51
---------------------	----

INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA..... 59

INFORMACIONO-DOKUMENTACIONI CENTAR.....	63
---	----

ODBORI I ČLANSTVA.....	81
------------------------	----

DONATORI	82
----------------	----

GA TIM	83
--------------	----

Milan Radović
programski direktor

*Poštovani građani i građanke, saradnici
i prijatelji,*

Sa zadovoljstvom vas predstavljam godišnji izvještaj o radu naše organizacije u kojem analiziramo naša postignuća, izazove i put naprijed u borbi za promociju i zaštitu ljudskih prava u Crnoj Gori.

Izvještaj pred vama je rezultat posvećenosti i rada našeg tima, kao i podrške koju dobijamo od naših partnera i zajednice. U protekloj godini, suočili smo se sa mnogim izazovima, ali smo istovremeno ostvarili značajne uspjehe u našim naporima da se suprotstavimo nepravdi, diskriminaciji i kršenju ljudskih prava.

Brojne prilike, izazovi i događaji obilježili su 2023. godinu.

Održana su dva važna izborna ciklusa na državnom nivou – parlamentarni i predsjednički - gdje smo za posljedicu imali novog predsjednika države i promjenu vlasti. Predsjednički izbori označili su i odlazak dotadašnjeg lidera Mila Đukanovića s vlasti nakon 32 godine. Izabran je sedmi sudija Ustavnog suda, tri nedostajuća člana Sudskog savjeta, a kasnije i vrhovni državni tužilac. Ove promjene su s velikim iščekivanjem dočekane, uz dobre reakcije kako domaće, tako i međunarodne javnosti.

Krajem godine, održan je i popis stanovništva, koji je mnogim interesnim grupama i političkim partijama poslužio kao sredstvo za izazivanje nemira i različita potkusurivanja. Sami popis su pratili navodi o nekoliko ozbiljnih nepravilnosti i zloupotreba, za koje rezultat još nemamo. Naročito je u fokusu bio segment popisa koji se odnosi na jezik i nacionalnost, gdje smo mogli čuti različite interpretacije, koje su negativno uticale na već krhko crnogorsko društvo, osjetljivo na identitetska pitanja.

Pored unutrašnjih političkih promjena, dodatni porast inflacije je ozbiljno narušio budžet crnogorskih građana, pa im je i pored porasta zarada ipak život jedva dovoljan za osnovne životne potrebe, a gdje su kupovina nekretnina, odnosno, rješavanja stambenog pitanja ostala misaona imenica.

U ovakvom ambijentu, Građanska alijansa je kontinuirano radila na svojoj misiji – prateći sve procese od važnosti za Crnu Goru i njenu građansku i evropsku budućnost. Našu realnost obilježilo je nepromijenjeno stanje u javnoj upravi, bez prijeko potrebnih reformi. I dalje smo se suočavali sa partijskim zapošljavanjem, slučajevima nepotizma i kronizma, uz nedostatak pozivanja na odgovornost onih koji treba da je snose. Sa druge strane, ponovo je otvoren put ka Evropskoj uniji, praćen pozitivnim porukama zvaničnika sa važnih adresa, dajući nam vjetar u leđa, ali i obavezu da stojimo čvrsto na tom putu. Ovakvo stanje praćeno je i pojedinačnim incidentima zasnovanim na podjelama, netoleranciji, te slučajevima vršnjačkog nasilja ili različitim oblicima govora mržnje, na koja država i dalje nema adekvatan odgovor. Naši građani svjedočili su i porastu broja slučajeva nasilja nad ženama, ozbiljnim saobraćajnim nesrećama, te famoznom slučaju prokopanog tunela do Višeg suda u Podgorici.

Građanska alijansa ukazivala je na sve negativne pojave, ističući njihovu ozbiljnost i dajući konstruktivne sugestije i preporuke za njihovo rješavanje. Doprinos smo dali po pitanju rješavanja torture, unapređenja rodne ravnopravnosti, ranjivih grupa, manjinskih zajednica, ali i medijskog okruženja.

Naravno, dali smo na značaju i pozitivnim promjenama za koje se zalažemo, a kroz različite forme imalo smo preko 2000 medijskih objava, saopštenja, izjava, medijskih članaka i slično.

Neka ovaj godišnji izvještaj bude prilika za refleksiju i inspiraciju za dalji rad u borbi za pravednije i tolerantnije društvo.

*Hvala vam što ste dio naše borbe
za ljudska prava.*

Edina Hasanaga Čobaj

administrativna direktorica

Ono što je obilježilo 2023. godinu jeste osvježavanje kadra i realizacija projektnih i vanprojektnih aktivnosti uz pojačani tim, a što je podrazumijevalo i povećani obim i broj zadataka kako za njih, tako i za administrativno-pravni dio naše organizacije.

U takvom okruženju, bilo je neophodno uspostaviti ili obnoviti pojedine procedure, koje će na pravi način odgovoriti potrebama organizacije i njenog funkcionisanja. Na taj način, stekli smo nova ili proširili postojeća znanja o navedenim pitanjima, te tako podigli svoje kapacitete.

Svi postavljeni ciljevi na početku godine su uspješno realizovani, a uz organizovan rad i dobru komunikaciju, kvalitetno smo rješavali i sve nepredviđene i ad hoc aktivnosti, koje nerijetko i karakterišu naš rad. Vođeni našim principima, međusobnog uvažavanja i poštovanja različitosti, sa različitim profilima zaposlenih u našim redovima, radili smo u dobroj atmosferi, te zadržali dobru energiju koju smo pokazali građanima kada su njihova prava ugrožena, te sprovođili sve zadate aktivnosti.

Zadržali smo tradiciju doniranja i organizovanja događaja u cilju očuvanja osnovnih demokratskih vrijednosti. I ove godine smo se trudili da damo naš doprinos, u skladu sa našim mogućnostima, i učestvujemo u prikupljanju pomoći za različite ljude kojima je pomoć potrebna.

Ove godine organizovali smo nekoliko humanitarnih aktivnosti, kao što je prikupljanje knjiga za djecu iz Dječijeg doma „Mladost“ u Bijeloj, te još nekoliko donacija za djecu iz Ulcinja.

Amina Murić

koordinatorka za razvoj i komunikacije

Segment našeg rada posvećen komunikacijama i razvoju zauzima sve značajnije mjesto u radu svih, pa i NVO sektora, što je i očekivano, s obzirom na tehnološki napredak i neizbježnu povezanost putem različitih kanala komunikacije kao što su veb sajt, društvene mreže, email i druga komunikacija.

Zato smo odlučili da pružimo dodatni napor i posvećenost vidljivosti našeg rada, aktivnosti i postignuća, kako bismo, sa jedne strane prikazali naše rezultate, a što je još važnije, kako bismo na taj način došli do što više ljudi i uticali na podizanje svijesti po pitanju mnogih važnih oblasti i pitanja kojima se naša organizacija bavi. Tako smo intenzivno radili na inovativnim kampanjama usmjerenim na sve oblike naše eksterne komunikacije koje su privukle pažnju javnosti i potakle dijalog o

ključnim pitanjima ljudskih prava. Kroz korištenje društvenih medija, seminara, webinarima i lokalnih događaja, uspjeli smo doseći širu publiku i edukovati ih o mnogobrojnim značajnim pitanjima koja potpadaju pod oblast zaštite ljudskih prava.

Paralelno, radili smo i na razvoju i podizanju kapaciteta našeg tima, po pitanju različitih segmenata rada. Fokusirali smo se i na jačanje kapaciteta naših internih timova kroz organizaciju edukativnih radionica, treninga i mentorstva. Ovo je rezultiralo povećanom stručnošću i efikasnošću naših timova u ostvarivanju naših ciljeva.

Uložili smo napor i da proširimo mrežu partnerstava s drugim organizacijama koje dijele našu viziju zaštite ljudskih prava, što je rezultiralo novim projektima i inicijativama koji su doprinijeli jačanju našeg uticaja i efikasnosti. U isto vrijeme, održavali smo transparentnu komunikaciju sa našim članovima i donatorima, te ih redovno informisali o našim aktivnostima, postignućima i izazovima putem različitih vidova komunikacije

Kao tim, sproveli smo niz strateških sesija kako bismo identifikovali ključne ciljeve i prioritete za naredne godine, pa tako radili na razvoju planova i strategija koji će nam pomoći da budemo kontinuirano aktivni i prilagodljivi u dinamičnom okruženju ljudskih prava.

*“Da bi čovek bio slobodan nije dovoljno
odbaciti svoje okove, već živeti na način da
poštuje i razvija slobodu drugih ljudi.”*

Nelson Mandela

Pavle Čupić

koordinator Programa ljudskih prava i pravde

Odgovornost i profesionalizam su i u 2023. godini bile jedne od glavnih karakteristika tima koji čini Program Ljudskih prava i pravde.

Politička nestabilnost i pasivan odnos kada je riječ o sprovođenju reformi u oblasti pravosuđa i mnogim drugim oblastima, obilježile su godinu za nama. Ovakav stav je potkrijepljen i navodima u izvještaju o napretku koji je u oktobru objavila EU.

Nastavili smo sa ukazivanjem na različite izazove sa kojim se društvo suočava i predlagali modalitete za njihovo prevazilaženje. Nedostatak dijaloga među akterima na političkoj sceni se nastavio i u većem dijelu ove godine, što je rezultiralo nastavkom blokade ključnih institucija ili ih dovelo u kontinuirano v.d. stanje, što je proizvelo ogromne posljedice i stagnaciju Crne Gore na putu ka Evropskoj uniji.

Tek je u novembru 2023. godine počela sa radom 44. Vlada Crne Gore koja je pred sobom postavila ambiciozan plan u smislu sprovođenja prijeko potrebnih reformi, posebno u oblastima koja su tretirana poglavljima 23 i 24. Nova većina u Skupštini Crne Gore je napravila prvi korak i sa 2/3 glasova izabrala nedostajućeg sudiju Ustavnog suda Crne Gore, čime je ova institucija i suštinski deblokirana. Ovaj primjer je pokazao da se uz iskren dijalog može doći do rješenja koja će doprinijeti prijeko potrebnim reformama.

Kao i prethodnih godina, građani su nas prepoznali kao subjekt kojem se mogu obratiti i od kojega mogu dobiti konkretnu pomoć i podršku ukoliko za to ima osnova. U skladu sa tim, radili smo na uspostavljanju vladavine prava kroz realizaciju niza projekata, kao i kroz davanje stručnog mišljenja kroz razna radna tijela i forume u kojima učestvuju naši predstavnici. U kontinuitetu pružamo besplatnu pravnu pomoć izbjeglicama, Romima, socijalno ugroženim licima i licima bez odgovarajuće dokumentacije. Ova podrška je ključna kako bismo osigurali jednakost i pravdu za sve, doprinoseći time izgradnji pravednijeg društva.

Članovi programa za ljudska prava i slobode su u toku 2023. godine dali svoj doprinos radu institucija kroz članstvo u radnim grupama za poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost, kao i članstvo u Etičkom odboru koji prati primjenu Kodeksa policijske etike.

U okviru programa ljudskih prava i pravde u realizovani su projekti kroz čiju implementaciju je pružena podrška manje brojnim narodima u procesu inkluzije, zaštiti njihovih prava, te upoznavanja šire javnosti sa njihovom tradicijom u kulturom. Pružen je doprinos podizanju svijesti o rodnoj ravnopravnosti, ukazivali smo na probleme nekažnjivosti policijske torture i pružili pomoć institucijama u rješavanju ovih problema, a radimo i na suočavanju sa problemima korupcije, te izazovima u oblasti azila i migracija.

O navedenim projektima i aktivnostima tokom 2023. godine detaljnije će biti riječi u nastavku izvještaja.

U okviru projekta **“Inkluzijom do boljeg položaja romske i egipćanske populacije u Bar i Ulcinju”**, koje je podržalo Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava sproveden je niz aktivnosti. Raspisan je konkurs za najbolji novinarski tekst/ prilog na temu promocije kulture, tradicije i jezika Roma i Egipćana u opštinama Ulcinj i Bar, na koji se javio veliki broj novinara. a komisija je izabrala tri najbolja. U prostorijama Građanske alijanse je organizovana svečanost na kojoj su dobitnicima nagrada dodjeljene diplome.

U okviru Škole političkih studija organizovali smo predavanje alumnistima o kulturi Roma. Događaju je prisustvovalo oko 30 učesnika, na posebnom modulu na temu kulture, običaja, jezika i prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori. Program trodnevnog seminara je uključivao predavanja koja su držali predstavnici Romskog savjeta, romskih organizacija, ministarstava, predstavnici iz oblasti kulture, sporta, politike, nacionalnih savjeta, Fonda za manjine, kao i eksperti iz ovih oblasti. Ovom prilikom se pored kulture, običaja, jezika i prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori, govorilo i o njihovom političkom i društvenom aktivizmu.

Predavanje za srednjoškolce

U grupi projekata koji se tiču prava manje brojnih naroda nalazi se i projekat pod nazivom **“Upoznavanjem do tolerancije i društvene inkluzije”**, koji je podržan od strane Fonda za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava. Tokom 2023. godine kolege su održale predavanja za srednjoškolce u tri opštine u Crnoj Gori i tom prilikom posebna pažnja se obratila na pitanje tolerancije i interkulturalnog dijaloga, sa posebnim osvrtom na romsku i egipćansku populaciju.

Uslijedilo je raspisivanje konkursa za najbolji sastav/esej srednjoškolaca na temu „Bogatstvo romske kulture je i naše bogatstvo“.

Cilj ove aktivnosti bilo je unapređenje okruženja za društvenu inkluziju Roma i Egipćana i podizanje svijesti građana o njihovoj kulturi i običajima. Pored velikog interesovanja učenika, komisija za evaluaciju odabrala tri najbolja rada. Raspisan je i konkurs za novinare za najbolji novinarski tekst/prilog na temu promocije kulture i jezika Roma i Egipćana. Tekstovi svih novinara koji su učestvovali na konkursu objavljeni su na sajtu Građanske alijanse, a dobitnicama po osnovu oba konkursa svečano su uručene nagrade i diplome.

Dodjela nagrada za novinare i učenike

Narednu fazu projekta započeli smo organizovanjem dvodnevnog multikulturalnog kampa u okviru kojega je održan niz radionica u kojima su učestvovali mladi predstavnici političkih partija, nvo sektora i predstavnici romske zajednice. Tom prilikom učesnici su imali priliku da razgovaraju o pitanjima etničke distance,

sa posebnim osvrtom na romsku i egipćansku zajednicu, kako se ona može prevazići, te kako različiti aspekti kulture i tradicije utiču na položaj manjinskih naroda u društvu.

Kroz multikulturalni kamp smo željeli doprinijeti da mladi donosioci odluka bolje shvate značaj socijalne inkluzije, kao i da se upoznaju sa standardima i dobrim praksama, što doprinosi shvatanju značaja smanjenja etničke distance i povećanju tolerancije i uzajamnog razumijevanja.

Radionice za mlade

Polaznici XXI generacije ŠPS

Kroz Forum Škole političkih studija (ŠPS), a u okvirnu svečanog otvaranja, održan je VI Forum alumnista Škole pod nazivom „**Inkluzija i različitost: prava manjina u procesu evropskih integracija**“. Forum je sa radom nastavio u Ulcinju, gdje su tokom dva dana održana brojna predavanja, kao i panel diskusije. Učesnici XXI generacije Škole političkih studija koji su pratili pomenuta predavanja i učestvovali na Forumu su poslanici, najviši predstavnici opština, mladi predstavnici političkih partija i predstavnici tužilaštva. Objavljeno je i 10 video klipova preko kojih su predstavljene priče uspješnih predstavnika romske i egipćanske zajednice u Crnoj Gori, te promovisani dobitnici nagrada kroz nekoliko tv priloga i emisija.

“Država jemči ravnopravnost žene i muškarca i razvija politiku jednakih mogućnosti”

Ustav Crne Gore, član 18 “Rodna ravnopravnost”

“Rodna ravnopravnost podrazumijeva ravnopravno učešće žena i muškaraca, kao i lica drukčijih rodnih identiteta, u svim oblastima javnog i privatnog sektora, jednak položaj i jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i sloboda i korišćenje ličnih znanja i sposobnosti za razvoj društva, kao i ostvarivanje jednake koristi od rezultata rada.”

Zakon o rodnoj ravnopravnosti član 2

Sastanak sa Ženskim klubom Skupštine CG

U okviru grupe projekata koje se tiču rodne ravnopravnosti realizovan je projekat **“Platforma za ostvarivanje rodne ravnopravnosti”** koji je podržan od strane **Ministarstva ljudskih i manjinskih prava**, a koji je za cilj imao doprinos unapređenju strateškog okvira za postizanje rodne ravnopravnosti i jačanje pozicije žena u društvenom životu na lokalnom nivou i promociju rodne ravnopravnosti. Treba istaći da smo prilikom izrade ovog projekta konsultovali Ženski klub Crne Gore koji je ujedno i dao preporuku za ovakvu vrstu projekta.

Sastanak sa lokalnim odbornicama

Početkom 2023. godine održani su sastanci sa predstavnicama Ženskog kluba Skupštine Crne Gore i Odbora za rodnu ravnopravnost i tom prilikom smo ih upoznali sa našom idejom da kroz navedeni projekat radimo na osnaživanju političarki na lokalnom nivou i njihovu bolju povezanost za zajednicom. Organizovani su sastanci sa odbornicama iz Bijelog Polja, Ulcinja i Nikšića, a sve sa namjerom da im približimo naše ideje i planove. Na sastancima su svoja iskustva sa odbornicama podjelile i predstavnice Ženskog kluba Skupštine Crne Gore i Odbora za rodnu ravnopravnost, koje su im ukazale na sve prednosti ovakvog vida udruživanja koje nadilazi partijske interese.

Sporazum o funkcionisanju ženskog odborničkog kluba je potpisan, čime je formiran prvi Ženski klub u Crnoj Gori i to u Bijelom Polju. Nedugo zatim potpisani su sporazumi o osnivanju istih ovakvih klubova u Ulcinju i Nikšiću. Nakon održanih prvih sjednica izabrane su i kopredsjednice ženskih klubova u pomenutim opštinama. Ova inicijativa podstakla je i odbornice u drugim opštinama da pokrenu procedure osnivanja ženskih klubova, te su tako osnovani klubovi u Glavnom gradu Podgorici, Baru i Rožajama.

Ženski klubovi iz Bijelog Polja, Ulcinja i Nikšića su organizovale radionice za žene iz svojih opština, kako bi ih upoznale sa svojim radom, a u Ulcinju je organizovana dvodnevna obuka za odbornice iz ženskih odborničkih klubova iz Bijelog Polja, Ulcinja, Nikšića, Bara, Glavnog grada Podgorice. Teme koje su se obrađivale na treningu su liderstvo, zagovaranje rodne ravnopravnosti i primjeri i najbolje prakse u primjeni mjera za sprovođenje rodnih politika.

Kao jedan od najznačajnijih rezultata ističemo Platformu o saradnji ženskih odborničkih klubova u Bijelom Polju, Ulcinju i Nikšiću, čime je uspostavljena Mreža ženkih klubova u skupštinama opština u Crnoj Gori.

Vjerujemo da će se u narednom periodu ovoj mreži pridružiti i ostali ženski klubovi formirani u lokalnim parlamentima, jer djelovanje kroz jednu ovakvu platformu može doprinijeti sve većem uticaju lokalnih političarki u njihovim zajednicama. Ovo u velikoj mjeri doprinosi osnaživanju žena i drugih ranjivih kategorija društva da se uključe u sve društveno-političke procese u zajednici.

Ženski lokalni odbornički klubovi

Aktivnosti koje smo realizovali kroz navedeni projekat, kao i ideja da radimo na podizanju kapaciteta lokalnih političarki, prepoznata je i podržana kroz dva projekta čija je realizacija započela u oktobru i novembru 2023. godine. Pojekat "Platforme umrežavanja za ostvarenje rodne ravnopravnosti" podržan je od strane ambasade SAD u Crnoj Gori. U posmatranom periodu je već uspostavljen kontakt sa odbornicama iz Rožaja, Plava i Gusinja sa kojima ćemo u narednom periodu raditi na uspostavljanju ženskih klubova u njihovim skupštinama opština, a realizovaćemo i niz edukativnih radionica. Odbornice iz pomenutih opština su pokazale veliku želju za radom i realizacijom svih planiranih obaveza.

Posebno ističemo i sastanak sa potpredsjednicom Skupštine Crne Gore novog saziva, Zdenkom Popović koja je pokazala interesovanje za aktivno učešće u realizaciji aktivnosti predviđenih projektom.

*Sastanak sa potpredsjednicom
Skupštine Crne Gore*

U tom smislu, iniciraće se ponovno uspostavljanje Ženskog kluba Skupštine Crne Gore, s obzirom da nakon junskih parlamentarnih izbora neke od prvih članica ovoga kluba više ne obavljaju poslaničke funkcije te zbog toga na njihova mjesta treba da dođu poslanice novog saziva. Naredni period će između ostaloga obilježiti povezivanje lokalnih ženskih klubova sa Ženskim klubom Skupštine Crne Gore i produbljivanje njihove saradnje na konkretnim aktivnostima od kojih će dobrobit imati same građanke u svojim lokalnim zajednicama.

Još jedan projekat iz ove oblasti počeli smo da realizujemo u novembru 2023. godine pod nazivom **“Platforma za kreiranje mreža ženskih odborničkih klubova”**, koji je podržan od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava. Cilj je formiranje ženskih odborničkih klubova u opštinama u Crnoj Gori, organizovanje edukativnih radionica u cilju podizanja kapaciteta lokalnih političarki kako bi se na adekvatan način povezale sa sugrađankama i drugim ranjivim grupama u cilju rješavanja problema u zajednici. Jedan od segmenata biće i povezivanje svih ženskih odborničkih klubova u Mrežu ženskih odborničkih klubova u skupštinama opština u Crnoj Gori koja će tijesno saradivati sa Ženskim klubom Skupštine Crne Gore.

Kroz realizaciju navedenih projekata kontinuirano radimo na jačanju kapaciteta za zagovaranje rodne ravnopravnosti i zajedničko djelovanje odbornica u Crnoj Gori, a takođe utičemo i na podizanje svijesti stručne i šire javnosti o značaju ravnopravne zastupljenosti žena u društvenom životu. Saradnja ženskih lokalnih klubova sa poslanicama Skupštine Crne Gore će se još konkretnije razvijati u narednom periodu, pogovoto imajući u vidu projekte koje ćemo u ovoj oblasti realizovati i tokom naredne godine.

“Od kako postoje pozicije moći ili povjerenja u društvu, ljudi ih zloupotrebljavaju radi lične koristi. Iako se u mnogim kulturama ova pojava smatra neminovno lošom, korupcija se razvila u mnogo suptilnih formi i ima toliko lica, da do današnjeg dana ne postoji univerzalno prihvaćena definicija.”

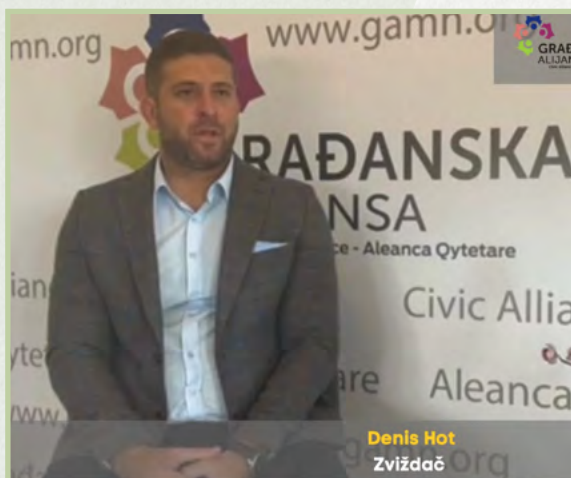
Ivan Koedjиков

Izveštaji Evropske komisije o napretku Crne Gore u kontinuitetu ističu problem korupcije generalno, kao i potrebu daljeg jačanja zaštite zviždača. Kada je riječ o zviždačima, Agencija za sprečavanje korupcije još uvijek nema proaktivan pristup ovom pitanju. Crna Gora i dalje ostaje jedna od rijetkih zemlja koja nema posebni zakon o zviždačima već se ova oblast i dalje tretira Zakonom o sprečavanju korupcije. Veliki broj građana je slabo informisana o mogućnostima prijavljivanja slučajeva korupcije i slučajeva koji utiču na javni interes. Kroz realizaciju planiranih aktivnosti, želimo doprinijeti povećanju odgovornosti crnogorskih nacionalnih i lokalnih vlasti, kao i institucija prema građanima, te jačanju pravosudnog sistema i vladavine prava u cjelini. Aktivnosti koje u tom smislu sprovodimo imaju za cilj stvaranje uslova da lokalni mediji, organizacije civilnog društva i građani mogu identifikovati korupciju u svojim zajednicama, prijaviti je nadležnim organima i podstaći institucije da se ponašaju odgovorno. Poseban naglasak stavljen je na oblasti životne sredine, obrazovanja i zdravstva.

U tom cilju, realizovan je projekat **“Podrška zviždačima u Crnoj Gori”** uz podršku organizacije Center for the Study of Democracy and Governance iz Tirane koji je finansijski podržao National Endowment for Democracy (NED). Kroz realizaciju aktivnosti iz ovog projekta željeli smo doprinijeti povećanju stepena zaštite zviždača u Crnoj Gori i to kroz povećanje javnog dijaloga i podizanje svijesti građana o važnosti zviždača u našem društvu.

S tim u vezi, sproveli smo istraživanje i pripremili izveštaj o pravnom okviru koji reguliše status, prava i obaveze zviždača i navodili smo konkretne primjere. Kako bi upotpunili izveštaj, sproveli smo i objavili intervju sa dvije osobe koje su u Crnoj Gori dobile status zviždača.

U cilju aktualizacije pitanja položaja zviždača, kao i da bi njihov značaj približili široj javnosti, pripremljene su kratke video poruke građanima o važnosti uloge zviždača. Poruke su poslate od strane relevantnih aktera iz svijeta politike, medija i civilnog društva.

U okviru Škole političkih studija organizovan je jedan modul koji je bio posvećen zaštiti zviždača i njihovom položaju u pravnom sistemu Crne Gore. Seminar u okviru kojega je i organizovan pomenuti modul nosila je naziv **“Crna Gora u borbi protiv korupcije i pregovaranju poglavlja 23 i 24”**.

U saradnji sa organizacijom **BIRN hub iz Sarajeva** u toku je realizacija projekta **“Društvo za borbu protiv korupcije u Crnoj Gori”** koji je podržan od strane Program State Departmenta, Biro za demokratiju, Ljudska prava i rad (U.S Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor – DRL). Kroz realizaciju ovog projekata želimo povećati kapacitete lokalnih NVO da se na kvalitetniji način bave problemima korupcije u oblastima zaštite životne sredine, zdravstva i prosvjete. Pored lokalnih NVO učestvuju i predstavnici lokalnih medija. Zajedno sa kolegama iz BIRN hub Sarajevo objavili smo poziv za tri lokalne NVO i tri lokalna medija koji su dobili sredstva da se bave problemima korupcije u oblasti zaštite životne sredine. Svim subjektima koji su ovim putem dobili projekat pružili smo pomoć u smislu organizovanja raznih radionica na različite teme od značaja za njihov rad, kao i posebne radionice na kojima su predstavnici NVO obučavani za pisanje policy paper-a.

Radionice za predstavnike lokalnih NVO i medija

Community Event u Ulcinju – MSJA

U okviru pomenutog projekta uspješno je organizovan događaj u zajednici, treći Bird-SaltPeopleFEST u Parku prirode Ulcinjska Solana, koji je organizovala i sprovela NVO MSJA kao jedna od tri lokane NVO sa kojima saradujemo na ovom projektu. Zaključci su pretočeni u otvoreno pismo mandataru za formiranje 44. Vlade Crne Gore, s ciljem isticanja problema i obezbeđivanja njegovog uključivanja u rješavanje ovih problema. U odgovoru tada mandataru, a sada predsjednika Vlade Crne Gore, rečeno je “Ovim potvrđujem da su zaštita životne sredine, borba protiv korupcije u oblasti zaštite životne sredine i opšta zaštita prirodnih resursa visoko na agendi nove Vlade. Nova Vlada će se posvetiti uređenju ove oblasti kako u smislu adekvatnih javnih politika i strateških ciljeva, tako i u pogledu njihove efikasne primjene.”

Human Rights Defenders grupa

Kroz projekat “**Bez nekažnjivosti za kršenje i povredu ljudskih prava u Crnoj Gori**”, sproveden uz podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, aktivno smo radili na praćenju slučajeva torture i postupanju policijskih službenika, ali i na podizanju kapaciteta predstavnika sudstva, policije i tužilaštva. Tako smo na samom početku osnovali Human Rights Defenders grupu koji čine predstavnici Ministarstva unutrašnjih poslova, Uprave policije, Ombudsmana, Zastupnika Crne Gore pred Evropskim sudom za ljudska prava, Osnovnog suda, Osnovnog državnog tužilaštva, Agencije za zaštitu ličnih podataka, Advokatske komore i nevladinog sektora.

U ovoj godini smo organizovali pet radnih sastanka na kojima smo definisali preporuke u cilju unapređenja stanja lica lišenih slobode. ¹

Početak godine otvorena je SOS liniju za pružanje podrške licima koja su pretrpjela neke teže povrede ljudskih prava, i do sad smo ukupno pružili podršku za 14 osoba. U istom periodu sproveli smo istraživanje među zatvorenicima i građanima o njihovom stavu u odnosu na rad pravosudnih organa i tretmana policije. ²

SOS linija

Istraživanje

Obavljeno je ukupno 11 monitoring posjeta institucijama u kojima borave lica lišena slobode, uključujući posjete policijskim stanicama u Rožajama, Bijelom Polju, Pljevljima, Ulcinju, Plužinama, Podgorici, kao i posjete zatvorima u Bijelom Polju i Spužu (dvaput), graničnom prelazu Sukobin i psihijatrijskoj bolnici u Dobroti. Nakon svake posjete, napravljen je izvještaj koji će biti dio konačnog izvještaja u prvom dijelu naredne godine.

¹ <https://gamn.org/preporuke-human-rights-defenders-grupe/>

² <https://gamn.org/wp-content/uploads/2023/06/GA-Stavovi-gradjana-i-osudjenih-lica.pdf>

Pratili smo suđenja za slučajeve torture i drugih ozbiljnih povreda ljudskih prava. Do sada smo ispratili preko 70 ročišta, i o istima sastavili izvještaje koji će biti dio finalnog izvještaja naredne godine.

U sklopu projekta, na Međunarodni dan podrške žrtvama torture 26. jun, predstavljeni su nalazi istraživanja "Stavovi građana i osuđenih lica o tretmanu policije i pravosudnim institucijama."¹

Predstavljanje rezultata istraživanja

Izvještaj sa suđenja

Dodjela projekata lokalnim NVO

Značajan dio projekta čini subgranting, odnosno, program podrške lokalnim nevladinim organizacijama za čiji je konkurs pristiglo 20 prijava, a od kojih je šest dobilo finansijsku podršku u rasponu od 5000 do 7000 eura. Ugovori su potpisani i implementacija projekata je započela u septembru, te očekujemo značajne rezultate iz različitih oblasti zaštite ljudskih prava, a na nivou rada lokalnih nevladinih organizacija.

¹ <https://gamn.org/wp-content/uploads/2023/06/GA-Stavovi-gradjana-i-osudjenih-lica.pdf>

Uz veliko interesovanje i prisustvo učesnika, održana je obuka na temu efikasnog istraživanja torture i kršenja ljudskih prava namijenjena predstavnicima Uprave policije, tužiocima i sudijama.

Održali smo pet predavanja za ukupno 50 osuđenih lica u UIKS-u na temu njihovih prava, gdje smo ujedno razgovarali o njihovim najčešćim problemima i pritužbama na tretman i odnose službenika.

Obuka za predstavnike Uprave policije, sudije i tužioce

U cilju povećanja kapaciteta lokalnih nevladinih organizacija koje se bave vladavinom prava i ljudskim pravima, organizovana je trodnevna obuka o praćenju, izvještavanju i promovisanju ljudskih prava u Crnoj Gori. Tokom obuke, učesnici su imali priliku da se upoznaju sa metodama praćenja, izvještavanja i promovisanja ljudskih prava u Crnoj Gori. Osim toga, diskutovano se o aktuelnim izazovima u zaštiti ljudskih prava u zemlji i načinima na koje se mogu prevazići.

Obuka o praćenju, izvještavanju i promovisanju ljudskih prava u Crnoj Gori

Uz podršku Agencije Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR) i dalje pružamo pravnu pomoć strancima koji traže međunarodnu i privremenu zaštitu u Crnoj Gori, licima koja su dobila status azilanta, privremene i supsidijarne zaštite, kao i raseljenim i interno raseljenim licima sa prostora bivše Republike Jugoslavije, kao i licima u riziku od apatridije. Osim kancelarije u Podgorici, naše kancelarije se nalaze u Baru i Herceg Novom dok u Budvi, pravnik GA radi u kancelariji Crvenog krsta.

Ovu godinu obilježio je veliki broj riješenih slučajeva, pa sa ponosom možemo istaći da je veliki broj lica uz pomoć pravnog tima GA riješio pravni status i time omogućio pristup svim ostalim pravima u Crnoj Gori. Iako se tim GA susretao sa mnogim izazovima u radu, treba istaći da su napravljeni krupni koraci kada je u pitanju naknadni upis djece u registar rođenih kao i postupak za naknadno utvrđivanje vremena i mjesta rođenja.

Koleginica Ivana Đodić, pravna savjetnica, je u aprilu mjesecu učestvovala na pripremnom sastanku u Ženevi za Univerzalni periodični pregled stanja ljudskih prava za Crnu Goru (Universal Periodic Review – UPR). Ona je govorila o tražiocima azila, licima sa privremenom i međunarodnom zaštitom i licima u riziku od apatridije u Crnoj Gori. Nadalje, govorila je o stanju ljudskih prava u našoj državi iz oblasti koja je vezana za tražioce azila, lica pod privremenom i međunarodnom zaštitom, kao i o licima u riziku od apatridije. Zaključila je da je neophodno jačati kapacitete Direkcije za azil, regulisati pristup pravima osoba koja su u postupku za utvrđivanje statusa lica bez državljanstva, kao i omogućiti pristup pravima licima sa odobrenom privremenom i međunarodnom zaštitom, sa posebnim akcentom na usklađivanje sa zakonodavnim okvirom.

Pravni tim GA radio je tokom 2023. godine sa 568 lica u riziku od apatridije i izbjeglica sa teritorije bivše Jugoslavije, a tim je za ova lica pribavio 534 lična dokumenta. Za lica s područja bivše Jugoslavije koja su u proceduri za dobijanje dozvole za stalni boravak, odnosno lica sa dozvolom za stalni boravak do 3 godine, GA je pružila 317 pravnih savjeta za 47 lica. Kada su u pitanju izbjeglice sa neriješenim pravnim statusom u Crnoj Gori koje su sa područja bivše Jugoslavije, tim GA pružio je pravnu pomoć, odnosno 102 usluge za 41 osobu. Kada je riječ o licima u riziku od apatridije, pravni tim GA pružio je 1408 usluga za 474 lica. Tim GA prikupio je 466 dokumenata za ovu kategoriju lica - 49 izvoda iz matične knjige rođenih, 37 uvjerenja o državljanstvu zemlje porijekla, 3 lične karte, 63 pasoša, 187 ostalih dokumenata koji su bili potrebni u postupku rješavanja pravnog statusa, 87 dozvola za privremeni boravak, 4 stalne boravišne dozvole, dok je 13 korisnika upisano u državni registar Crne Gore. U 2023. pravnu pomoć GA dobilo je 8 lica kojima je priznat status apatrida a tim im je tokom godine pružio 67 usluga.

Tim pravnika i prevodilaca GA u Podgorici, Baru, Budvi i Herceg Novom, pružao je pravnu pomoć državljanima Ukrajine koji su podnijeli zahtjev za privremenu zaštitu u Crnoj Gori, kao i onima kojima je odobrena privremena zaštita.

Tokom godine identifikovan je veliki broj izazova sa kojima su se stranci sa privremenom zaštitom suočili u pristupu pravima koji im Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca propisuje. Iz tog razloga pravni tim GA obraćao se nadležnim organima, kada je u pitanju pojam dvostrukog oporezivanja, izdavanja tekućeg i međunarodnog računa u bankama u Crnoj Gori, uspostavljanje procedura u slučaju spajanja porodice sa licem koje ima privremenu zaštitu, pokretanje postupaka starateljstva pred nadležnim Centrima za socijalni rad, ostvarivanje zdravstvene zaštite na tercijalnom nivou iste i sl.

Tradicionalno smo 21. juna obilježili Svjetski dan izbjeglica događajem koji je simbolično ove godine održan u Baru, gradu u kom je zabilježen najveći broj lica iz Ukrajine. Događaj je organizovan na platu dvorca Kralja Nikole, kroz zajednički program sa kancelarijom UNHCR u Crnoj Gori, a u saradnji sa Opštinom Bar. Događaj je okupio predstavnike Ambasadе Ukrajine, šefa Agencije UN za izbjeglice u Crnoj Gori, Opštine Bar, Ministarstva unutrašnjih poslova, Centara za socijalni rad, Crvenog krsta, Kriznog centra kao i mnoge druge predstavnike NVO sektora i institucija koje se bave sistemom međunarodne i privremene zaštite. Na događaju su predstavljene kreativne i umjetničke izvedbe. Izložba radova ukrajinske djece učesnika VI međunarodnog umjetničkog festivala MALYUY.UA u organizaciji udruženja za razvoj međunarodnih odnosa ADRUM, dala je poseban pečat događaju i njegovom značaju. ¹

Svjetski dan izbjeglica, Bar

1 <https://barinfo.me/svjetski-dan-izbjeglica-obiljezen-u-baru/>
<https://bar.me/novosti/obiljezen-svjetski-dan-izbjeglica/>
<https://gamn.org/obiljezen-svjetski-dan-izbjeglica-u-baru/>

I u ovoj godini, dio pravnog tima GA nastavio je rad na pružanju besplatne pravne pomoći u postupku po zahtjevu za međunarodnu zaštitu, i to od trenutka izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu pa do kraja postupka. Kao najznačajniji napredak u ovoj godini jeste taj što je sistem u dijelu izražavanja namjere za podnošenje zahtjeva za međunarodnu zaštitu unaprijeđen.

Tokom 2023. godine u dijelu pružanja besplatne pravne pomoći u postupku odobravanja međunarodne zaštite, GA je radila sa više od 200 lica porijeklom iz Rusije, Pakistana, Kube, Palestine, Turske, Nigerije, Bjelorusije, Burundija, Ukrajine, Jermenije, Ekvadora, Venecuele, Irana, Alžira, Maroka, Indije, Kazahstana, Liberije, Jordana i Egipta.

Pravni tim pružio je više od 1300 pravnih usluga koje se sastoje od podnošenja tužbi Upravnom sudu, zastupanja pred institucijama (Direkcija za azil, Upravni sud, Centar za socijalni rad...), pripremnih intervjua, usmenih pravnih savjeta, podnošenja zahtjeva za ispitivanje sudske odluke Vrhovnom sudu...

Nekoliko naših kolega učestvovalo je na brojnim događajima, obukama, konferencijama, panelima, a koji se tiču njihovog polja djelovanja, a koje dalje mogu koristiti kako za lični razvoj, tako i za potrebe organizacije. Oni su prošli obuke vezane za rad sa migrantima, te reagovanje sa ranjivim kategorijama. Njihova učešća na studijskim posjetama, panelima i konferencijama vezana su za vođenje politika vezanih za sprečavanje apatridije, način vođenja upravnog postupka.

Regionalna konferencija, Skoplje

Obuka za fasilitatore

Studijska posjeta, Pariz, Francuska

Regionalna konferencija u Skoplju

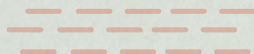

Regionalna konferencija u Skoplju

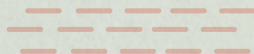
Pored toga, učešće su uzeli i na obukama usmjerenim ka unapređenju položaja i bezbjednosti žena i djece u sistemu azila i migracija, te kako efikasno spriječiti trgovinu ljudima te kako pružiti bolju podršku (potencijalnim) žrtvama trgovine ljudima, ali i događajima koji su imali za cilj zagovaranje komplementarnih puteva kao načina legalnog dolaska i prihvata izbjegličke populacije.

Tokom 2023. godine realizovali smo završne aktivnosti na projektu **“Bezbjednost za ljudska bića i granice - Borba protiv krijumčarenja migranata na Zapadnom Balkanu”** koji realizujemo kroz učešće u međunarodnoj asocijaciji “Grupa 484” koju čine organizacije iz Bosne i Hercegovine, Sjeverne Makedonije, Kosova, Albanije, Srbije, Danske i Crne Gore. Tekuća godina je počela realizacijom aktivnosti koje su podrazumjevale razgovore sa graničnom policijom na svim graničnim prelazima u Crnoj Gori, zatim sa predstavnicima institucija koje u skladu sa svojim nadležnostima djeluju u oblasti azila i migracija, koji su odgovarali na unaprijed pripremljeni upitnik. Rezultati upitnika su postali sastav nacionalnog izvještaja u kojem se tretirali izazovi kada je riječ o krijumčarenju migranata. Nakon izrade nacrtu izvještaja održana je konferencija na kojoj je isti prezentovan ljudima koji su odgovarali na pitanja iz upitnika, a data im je i mogućnost da kroz sugestije i komentare daju doprinos da izvještaj bude kvalitetniji. Tako pripremljen izvještaj postao je sastavni dio regionalnog izvještaja koji je krajem godine predstavljen velikom broju učesnika iz cijelog regiona.

U sklopu zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope **ROMACTED**, Građanska alijansa je drugu godinu zaredom organizacija za podršku na implementaciji u Kampu Konik. Kroz aktivnost smo radili na osnaživanju romske zajednice na loklanom nivou, sa posebnim akcentom na uslove stanovanja u Kampu Konik, te bolju komunikaciju i ostvarivanje prava romske i egipćanske zajednice u odnosu na nadležne institucije. Tako smo u proteklom periodu organizovali redovne sastanke sa institucijama Glavnog grada, kao što su Zavod za zapošljavanje, Čistoća, Uprava policije, te organizovali i mnogobrojne radionice i sastanke sa samom zajednicom. Pored toga, dio aktivnosti je bio usmjeren na rad sa mladima i ženama, kroz različite radionice i predavanja, radi njihovog osnaživanja i identifikovanja njihovih potreba.

Međunarodni dan žena smo obilježili razgovorom i druženjem u Društvenom centru, gdje smo razgovarali o glavnim izazovima i poteškoćama sa kojima se žene kao pripadnice višestruko ranjive grupe suočavaju.

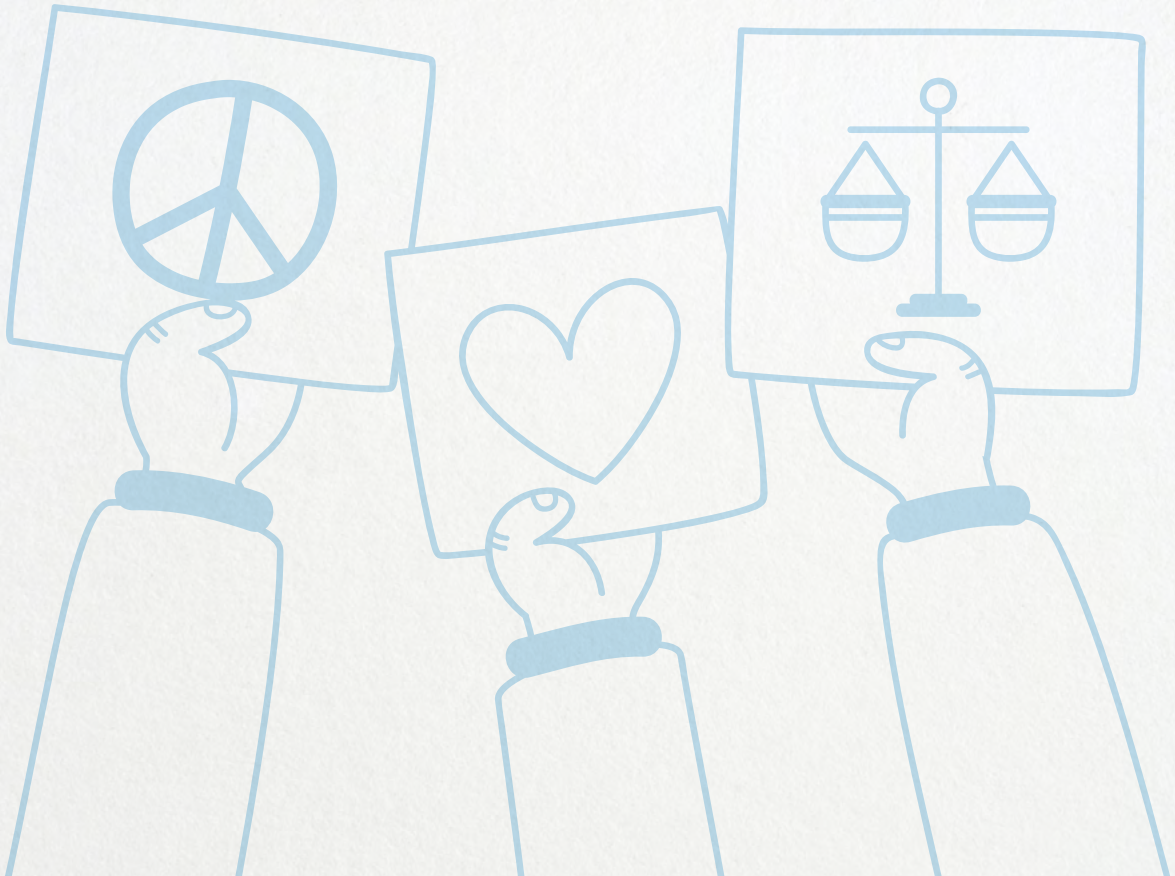
Organizacijom fudbalskog turnira za djecu, obilježili smo Međunarodni dan Roma, na kojem su učestvovala kako djeca iz romske zajednice, tako i djeca iz neromske zajednice, gdje smo mogli vidjeti odlično druženje sve djece, oslobođene od netrpeljivosti i netolerancije.

Radionice sa ženama iz zajednice na Koniku

Fudbalski turnir za djecu

DANI LJUDSKIH PRAVA

Godine 2023. Imali smo mnoštvo različitih aktivnosti u cilju obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava, kako bi skrenuli pažnju javnosti na to koliko je važno da se svi kao pojedinci potrudimo da doprinesemo poštovanju ljudskih prava. Ovo je posebno važno u vremenu kada se suočavamo sa različitim incidentima koji podrazumijevaju nasilje, govor mržnje, napad na novinare, diskriminaciju, ali i ratna dešavanja u Evropi i svijetu.

Dani ljudskih prava

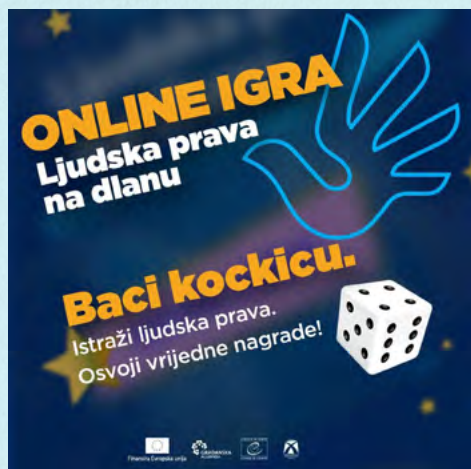
04 - 19. decembar 2023.

Ponedjeljak 04.12.2023.	Gostovanje na jutarnjem programu RTCG-a Promocija programa povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava	Petak 08.12.2023.	Škola tranzicije pravde Seminar Škole tranzicije pravde namijenjen je mladim ljudima s ciljem informisanja o ratnim zločinima počinjenim na teritoriji Crne Gore tokom 90-ih godina i o procesu suočavanja sa prošlošću. Lokacija: Herceg Novi	Ponedjeljak 11.12.2023.	Konferencija u organizaciji Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Svečano obilježavanje 20 godina postojanja Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Lokacija: Muzički centar Vrijeme: 12.00h	Utorak 19.12.2023.	Obilazak UIKS-a sa studentima Pravnog fakulteta Studenti koji su upeli učešće u simulaciji suđenja će biti u prilici da obidu UIKS sa predstavnicima Građanske alijanse, razgovaraju sa načelnicima sektora koji će im bliže približiti strukturu i način upravljanja.
Ponedjeljak 04.12.2023.	Online kviz "Ljudska prava na danu" Kviz je otvoren za sve građane Crne Gore, a teme koje će se provući kroz igricu jesu: djeca, kultura i sport, demokratija, OSJ, diskriminacija i netolerancija, edukacija, pol, mediji, migracije, rad, opšta ljudska prava, religija i vjera, životna sredina, građanstvo, institucije, manjine, porodica, suočavanje sa prošlošću i Evropska unija i ljudska prava.	Petak 08.12.2023.	Radionice sa sudijama i tužiocima Građanska alijansa će organizovati radionice za 50 sudija, tužilaca i savjetnika u ovim institucijama na temu efikasnog istraživanja i procesuiranja slučajeva koji se odnose na krivična djela zlostavljanja, mučenja i iznuđavanja iskaza.	Utorak 12.12.2023.	Tribina: Romi i Egipćani u multikulturalnoj Crnoj Gori Lokacija: Evropska kuća Vrijeme: 16.00 - 17.30		
Utorak 06.12.2023.	Info dani Info dani u više crnogorskih gradova, gdje ćemo razgovarati sa građanima o njihovim pravima prilikom postupanja policijskih službenika, pojavnim oblicima torture, predstaviti im flajere, publikacije i izvještaje. Lokacija: Plav, Gusinje, Bar, Budva, Herceg Novi	Srijeda 20.12.2023.	Studijska posjeta Dubrovniku Studijska posjeta Dubrovniku i Konavlima na koju će ići mladi studenti pravnih i političkih nauka sa ciljem informisanja o ratnim zbivanjima tokom 90-ih godina i ulazi Crne Gore u tom periodu.	Srijeda 13.12.2023.	Simulacija suđenja Simulacija suđenja sa studentima pravnih fakulteta Lokacija: Pravni fakultet Univerziteta Crne Gore		
Petak 15.12.2023.	Okrugli stol: "Saradnja NUO i lokalnih uprava u borbi protiv korupcije" Organizatori: Opština Berane, NUO, Eurosmost, Građanska alijansa i mreža za istraživanje organizovanog kriminala i korupcije - LUPA. Lokacija: Berane	Subota 09.12.2023.	Humanitarna fudbalska utakmica Na humanitarnoj utakmici će igrati POLITIČARI protiv OSTATKA CRNE GORE . Bica organizovano prikupljanje sredstava, koja će biti donirana za djecu Palestine. Lokacija: Balon "Donja Gorica" Vrijeme: 12.00h	Ponedjeljak 18.12.2023.	Dani otvorenih urata Građanska alijansa će organizovati Dane otvorenih vrata tokom kojih će razgovarati sa predstavnicima Human Rights Defenders grupe o značajnim temama iz oblasti zaštite ljudskih prava, a razgovor će biti prenošen putem online alata. Svoj javnosti koja će sjetno moći da postavlja pitanja i ostavlja komentare.		
		Neđjelja 10.12.2023.		Srijeda 20.12.2023.			

Građanska alijansa
Petra Dedića 26, 81000, Podgorica
office@gamm.org
www.gamm.org

Online kviz “Prava na dlanu”, je bilo moguće igrati od 04. do 10. decembra, kada su izvučena tri dobitnika. Kviz je bio otvoren za sve građane koji su bili u prilici da provjere svoje znanje iz brojnih oblasti ljudskih prava, a koji je naišao na veliko interesovanje.

Humanitarna fudbalska utakmica se godinama održava povodom Dana ljudskih prava i vremenom postala centralni događaj. Pozivu da budu igrači odazvali su se naši Političari, koji čine jedan tim i Ostatak Crne Gore, koji čine drugi tim, a koji su značajni akteri društvenog života Crne Gore.

Utakmica je imala poseban cilj - prikupljanje sredstava za podršku djeci Palestine. Dječija prava su osnovna i neotuđiva, a na ovaj način smo dali svoj mali doprinos u pomoći djeci u Palestini, znajući sa čime se suočavaju i da ono kroz šta prolaze nikako ne bi trebalo da bude dio njihovog odrastanja.

Organizovali smo i **simulaciju suđenja za predmet “Milić i Nikezić protiv Crne Gore”** za studente pravnih fakulteta. Studentima je predstavljen predmet i kakva je klima bila neophodna za aktivizam i suprotstavljanje državnim organima u tom periodu kad se ovaj slučaj torture i desio, te da je upravo on na neki način i prelomio sudsku praksu.

Tokom **Dana otvorenih vrata** razgovarali smo sa Daliborem Kavarićem – ispred Advokatske komore, Marijanom Sindić – savjetnicom Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Ivanom Đođić iz Etičkog odbora pri MUP-u, Ines Mrdović iz NVO Akcija za socijalnu pravdu i Aleksandrom Dubak ispred Građanske alijanse o značajnim temama iz oblasti zaštite ljudskih prava, sa posebnim osvrtom na policijsku torturu.

Pozivamo vas na

DAN OTVORENIH VRATA

Razgovaramo o značajnim temama iz oblasti zaštite ljudskih prava, sa posebnim osvrtom na policijsku torturu

Pratite nas uživo putem naše Facebook stranice od 12h!

20. decembar u 12.00h
Gradanska kuća, Petra Dedića 26, Podgorica

The poster features a large, stylized purple padlock graphic in the background. At the top right, there are logos for the European Union, the Government of Montenegro, the Ministry of Internal Affairs (MUP), and the Civilian Alliance (GA). Below the main title, there are several small photographs of the speakers: Dalibor Kavarić, Marijana Sindić, Ivan Đođić, Ines Mrdović, and Aleksandra Dubak. The event details are provided at the bottom right, and a call to follow the event on Facebook is at the bottom left.

U sklopu obilježavanja Dana ljudskih prava, održane su i **dvije radionice** za sudije, tužioce i kandidate za tužioce, a u cilju unapređenja rada pravosudnog sistema u ovoj oblasti.

Na prvoj radionici namijenjenoj za tužioce i kandidate za tužioce, uz predavanje tužiteljke Danke Ivanović Đerić, razmatrani su slučajevi policijske torture, gdje je gđa Đerić navela odluke Evropskog suda za ljudska prava (ESLJP) koje su ukazivale na greške u postupcima vođenih pred domaćim sudovima.

Učesnici/ce druge radionice (sudije i tužioci) detaljno su razmatrali sudsko postupanje vezano za slučajeve policijske torture kroz značenje i praktičnu primjenu standarda i zahtjeva proizašlih iz članova 3. i 5. Evropske konvencije o ljudskim pravima. Poseban fokus radionice, uz predavanja sutkinje Ustavnog suda Snežane Armenko i sudije Višeg suda Nenada Vujanovića, bio je na važnosti valjane evidencije prilikom pritvaranja pojedinaca, kako bi se obezbijedila nepristrasna i efikasna obrada slučajeva.

Aktivisti Građanske alijanse bili su u posjeti u pet crnogorskih opština – Gusinje, Plav, Budva, Bar i Herceg Novi – i tokom **info dana** radili na osnaživanju i jačanju svijesti građana u pogledu prepoznavanja, prijavljivanja i zaštite od policijske torture. Putem distribucije informativnih flajera, građani su dobili ključne informacije o različitim oblicima policijske torture, kako da prepoznaju takvo ponašanje, kome da se obrate ukoliko žele da prijave torturu, kao i na koji način mogu da ostvare zaštitu svojih prava. Pored toga, informisali smo građane o organima i institucijama koji nadziru rad policije, uključujući instituciju Zaštitnika ljudskih prava i sloboda, Savjet za građansku kontrolu policije, Unutrašnju kontrolu i Etički odbor. Tokom ovih aktivnosti, pružena su im i konkretna uputstva o tome kako mogu zaštititi svoja prava.

Koleginica Đodić učestvovala je na **tribini pod nazivom "Romi i Egipćani u multikulturalnoj Crnoj Gori"** u organizaciji kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici na kojoj je govorila o položaju lica iz romske i egipćankse zajednice. Koleginica Đodić je posebno istakla važnost upisa lica u registar rođenih Crne Gore, bilo da se radi o licima koja su rođena u zdravstvenoj ustanovi ili van nje.

**ŠKOLA
POLITIČKIH STUDIJA**

Arian Marini

koordinator Škole političkih studija

Godinu 2023. obilježilo je obrađivanje mnogih značajnih tema, kroz različite vrste aktivnosti, kao što su seminari, studijske posjete, te regionalni sastanci. Naši učesnici su vrlo aktivno učestvovali u diskusijama i pronalaženjima rješenja za značajna aktuelna pitanja za razvoj crnogorskog društva.

Tako se vrlo visoko na agendi rada Škole našlo pitanje zaštite životne sredine, energetske efikasnosti i održivog razvoja. Potom, pitanje korupcije je tema kojom smo se takođe posebno posvetili na našim seminarima, kao i pitanjima prava i zaštite manjinskih zajednica, kao i mnogim drugim.

Jubilarna XX generacija je završila sa radom u ovoj godini, nakon čega smo izabrali i polaznike XXI generacije, a za koju smo, uz ogromno interesovanje, izabrali nove učesnike. Među njima su predstavnici političkih partija u Crnoj Gori, predsjednici opština, civilni aktivisti, predstavnici međunarodnih organizacija, kao i državnih institucija, koji u dobroj atmosferi i aktivnim učešćem doprinose kvalitetu rada Škole.

Period za nama obilježile su i značajne aktivnosti Zelene poslaničke grupe koja radi na promovisanju, pokretanju i sprovođenju inicijativa na lokalnom, nacionalnom i regionalnom nivou u skladu sa vrijednostima i principima zaštite životne sredine.

U tekstu koji slijedi nalaze se aktivnosti ŠPS za 2023. godinu.

Prvi seminar Škole političkih studija u 2023. godini održan je u Ulcinju pod nazivom „**Na granici između ekološke katastrofe i oporavka crne gore. Jesmo li na vrijeme?**“ Polaznici škole su razgovarali o tome da li možemo zaustaviti devastaciju, ali i o tome da li je za neka naša prirodna bogatstva već prekasno.

Pored tadašnjeg premijera Dritana Abazovića, na važne teme zaštite životne sredine govorili smo sa prepoznatim ekspertima i civilnim aktivistima koji su govorili na različite teme koje pokrivaju ovu oblast.

Ono u čemu su se naši panelisti saglasili jeste da moramo pojačati zagovaranje i implementaciju projekata vezanih za energetska efikasnost i rad na obnovljivim izvorima energije. Oni su takođe dali ideje kako uticati na smanjenje zagađenosti vazduha, ali i ukazali na problem devastacije šuma i urbanizma u Crnoj Gori, te na veliku potrebu za unapređenjem u ovoj oblasti.

Završni seminar XX generacije ŠPS održan je u maju pod nazivom **“Crna Gora u borbi protiv korupcije i pregovaračka poglavlja 23 i 24”**. U okviru obraćanja su se mogle čuti jasne poruke o značaju EU integracija, a posebno u poglavljima 23 i 24. Lejla Dervišagić, šefica Programske kancelarije Savjeta Evrope u Podgorici je posebno istakla značaj zviždača i njihovu ulogu u razotkrivanju korupcije. Riječ je uzeo prof. dr Branislav Radulović, ističući značaj budžetske kontrole, ali i kontrole javnih finansija, uz konstataciju da je pitanje institucionalne odgovornosti imperativ za normalno funkcionisanje državnog sistema. Momčilo Radulović, predsjednik Savjeta Agencije za sprečavanje korupcije (ASK) govorio je o odgovornosti u sistemu javnih finansija i proaktivnosti institucija u borbi protiv korupcije, sa posebnim akcentom na ulogu i značaj zviždača. On se osvrnuo na rad ASK i izazovima u minulom periodu, te o potrebi izmjena Zakona o sprečavanju korupcije i drugih sistemskih zakona.

Učesnicima se obratio i Vukas Radonjić, tužilac u Specijalnom državnom tužilaštvu, govoreći na temu borbe protiv visoke korupcije i izazovima sa kojima se susrijeće Specijalno državno tužilaštvo u ovoj oblasti, kao i o propisima kojima se koristi u svakodnevnom radu. Nj.E. Veselko Grubišić, ambasador Republike Hrvatske u Crnoj Gori. Gdin Grubišić je podijelio dragocjeno iskustvo Hrvatske koje ona ima kao zemlja članica EU. On je objasnio koliko je bitno jasno definisati javnu politiku, kako bi se na pravi način suočili sa preprekama na putu ka EU.

Seminar je završen dodjelom diploma polaznicima XX generacije Škole političkih studija.

U oktobru je počela sa radom XXI generacija ŠPS, a u okviru svečanog otvaranja održan je i VI Forum alumnista Škole pod nazivom „**Inkluzija i različitost: prava manjina u procesu evropskih integracija**“.

Svečano otvaranje organizovano je u rektoratu Univerziteta Crne Gore, na kojem su se uvodnim otvaranjem obratili **Dritan Abazović**, premijer Crne Gore, **Dragoslav Ščekić**, ministar u Vladi Crne Gore, **Nj.E. Veselko Grubišić**, ambasador Hrvatske u Crnoj Gori i **Milan Radović**, direktor Škole političkih studija. Nakon toga, održano je predavanje **prof. dr Ivane Jelić**, sutkinje Evropskog suda za ljudska prava, na temu „Ljudska prava i prava manjina u kontekstu evropskih integracija“. Svečanom otvaranju su prisustvovali polaznici XXI generacije Škole političkih studija, alumnisti Škole, predstavnici diplomatskog kora, državnih institucija, političkih partija, međunarodnih i NVO organizacija i medija.

Premijer Abazović, inače alumnista Škole, ukazao je da je **Crna Gora inkluzivno društvo i da može biti primjer u regionu kako se poštuju različitosti**. Sa druge strane, to ne znači da je taj posao okončan i da ne treba i dalje da radimo na brisanju različitosti, posebno kada su one smetnja i prepreka za ostvarivanje ljudskih prava i dalje napredovanje. Ministar Ščekić je naveo da moramo ispunjavati sve ono što nam stoji na putu EU integracija, te da ova vlada korača na tom putu nedvosmisleno, na svim nivoima, posebno kad je u pitanju odnos prema manjinskim narodima. Nj.E. Veselko Grubišić je istakao da "Poštovanje manjinskih naroda jedini je put društvene stabilnosti, moderna politička praksa to potvrđuje, jer bez uvažavanja manjinskih prava, ne može ni većinska zajednica u potpunosti razviti svoj puni potencijal". Direktor Škole političkih studija, Milan Radović je istakao da "Ukoliko u jednoj državi nije dobro manjinskim narodima, neće biti dobro ni većini. Sada je momenat da se sve naučene lekcije iz dosadašnjeg procesa pristupanja EU primijene."

Prof. dr Ivana Jelić: “Gdje vlada moć, tu nema demokratije, ni vladavine prava”. Prof. Jelić je na početku predavanja objasnila način funkcionisanja ESLJP. Manjinska prava predstavljaju dio međunarodnog javnog prava i svaki pripadnik manjine ima pravo da se identifikuje da li želi da bude pripadnik manjine ili ne. Takođe je veoma važna participacija – učešće svih u donošenju odluka koje moraju biti donijete na zakonit način.

Forum je nastavljen u Ulcinju, gdje su tokom dva dana održana brojna predavanja, kao i panel diskusije na teme etničke distanca, zatim participacije političkih partija albanske manjine u Crnoj Gori, te o nalazima Ombudsmana o napretku manjinskih prava.

Kao što su to radile i prethodne generacije ŠPS, tako je i XXI generacija imala priliku da učestvuje na Svjetskom forumu demokratije u Strazburu, gdje su učestvovali u sadržajnim plenarnim sjednicama praćenim značajnim diskusijama učesnika iz svih krajeva svijeta. Ovogodišnji naziv Foruma je **Demokratija = mir?** gdje su sjednice obrađivale teme demokratije i mira u veoma teškim vremenima konflikata u Evropi i svijetu. Učesnici su na brojnim paralelnim panelima učestvovali u diskusijama koje se tiču vremena političkog nasilja, ratnih zločina, ekonomije mira, izgradnje mira, ugroženosti demokratije i opasnosti od različitih vrsta terora na svjetskom nivou. Studijska putovanja je zaključeno posjetom Evropskom sudu za ljudska prava, predstavništvu Crne Gore u Savjetu Evrope, ali i mnogim drugim panelima i predavanjima veoma važnim za stanje demokratije u kojem se cijeli svijet nalazi.

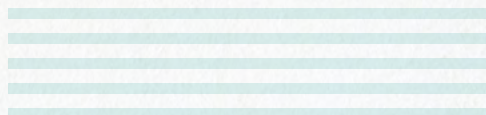
U toku 2023. održan je još jedan forum XXI generacije ŠPS „**Perspektive ekološkog oporavka Crne Gore**“. Događaj je bio baziran na pitanja zelene agende, energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije, te pitanja ispunjenja uslova i kriterijuma za zatvaranje poglavlja 27.

Učesnici su prisustvovali brojnim predavanjima stručnjaka iz relevantne oblasti, kako iz državnih i međunarodnih institucija, tako i iz civilnog sektora i medija koji se godinama postojano bore za održiviju i ekološki odgovorniju Crnu Goru. Kroz prezentaciju i veoma aktivnu diskusiju svih učesnika, na Forumu smo došli do nekoliko važnih zaključaka kao što su činjenica da nam je neophodan mnogo snažniji angažman države u cilju ispunjenja mjerila za zatvaranje poglavlja 27, da nam je potrebna stručna pomoć kako bismo na pravi način iskoristili bespovratna sredstva, te da je neophodno mnogo bolje razumijevanje nadležnih u smislu ulaganja neophodnih za zatvaranje ovog važnog poglavlja.

Ono što je značajno jeste da su učesnici škole, a naročito parlamentarci, mogli čuti konkretne preporuke i savjete, a vezano za to kako možemo direktno preduzeti određene korake u smislu usvajanja važnih dokumenata, kao što je Nacionalni energetska i klimatski plan, Prostorni plan, te mjere koje se mogu preduzeti u cilju ubrzavanja donošenja važnih odluka u ovoj oblasti.

Forum su takođe obilježile i posjete Solani, gdje smo posjetili i pripadajući muzej, kroz razgovor sa ornitologom Darkom Saveljićem o njenom značaju i borbi za očuvanje. Na kraju druženja obišli smo i Vladanos, gdje smo takođe mogli čuti sve ono što ovaj lokalitet čini toliko važnim za Ulcinj i Crnu Goru.

ZELENA POSLANIČKA GRUPA

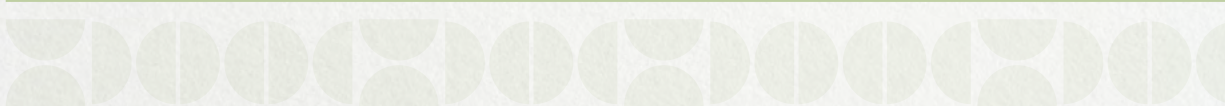
Neformalna Zelena poslanička grupa koju je Građanska alijansa osnovala uz podršku GIZ-a imala je nekoliko aktivnosti tokom 2023. koje će se nastaviti i naredne godine.

Tako su u septembru predstavnici Zelene poslaničke grupe učestvovali u Regionalnoj radionici zelenih poslaničkih grupa za Zapadni Balkan u Budvi u organizaciji GIZ-a, s ciljem da se identifikuju, razmotre i dogovore ključni elementi Akcionog plana za zajedničke akcije zelenog plana zelenih poslaničkih grupa zapadnog Balkana.

Događaj je okupio oko 30 učesnika koje uključuju članovi zelenih poslaničkih grupa iz regiona Zapadnog Balkana, skupštinske službe iz parlamenata ZB, predstavnika škola političkih studija i ORF-ETC tima. U sklopu radionice, kolegunica Amina Murić je ispred Škole političkih studija predstavila primjere dobre prakse Zelene poslaničke grupe koju je ŠPS osnovala, te koji su to glavni uticaji koje je ZPG ostvarila na polju zaštite životne sredine, održivog razvoja i održive potrošnje energije, zaštite klime, energetske efikasnosti i održive urbane mobilnosti i održivog transporta. Pored nje, predstavnici škola političkih studija iz Bosne i Hercegovine, Kosova, Albanije, Sjeverne Makedonije i Srbije predstavili su rad sa poslanicima u vezi implementacije zelene agende.

Ubrzo je održan je održan još jedan Regionalni sastanak zelenih poslaničkih grupa Zapadnog Balkana u Beogradu koji je okupio raznoliku grupu učesnika iz cijelog Zapadnog Balkana. Sastanak je pokazao posvećenost različitih zainteresovanih strana, uključujući članove zelenih poslaničkih grupa širom Zapadnog Balkana, članove osoblja iz parlamenata Zapadnog Balkana, predstavnike Škola političkih studija i posvećeni tim iz ORF-ETC. Energy, Transport and Climate Protection in South-East Europe. Ono što je glavni zaključak sa događaja jeste značaj saradnje svih zainteresovanih strana za postizanje potpune integracije transportnih tržišta Zapadnog Balkana sa Evropskom unijom, te rad Transportne zajednice i njena ključna uloga na Zapadnom Balkanu.

USPJEŠNE PRIČE

Pored redovnih projektnih aktivnosti, Građanska alijansa veliki dio svojih aktivnosti posvećuje radu usmjerenom ka doprinosu unapređenja društva kroz različite van-projektne angažovanosti, tako kreirajući uspješne priče na koje smo ponosni, a navešćemo samo nekoliko njih.

Važan korak koji smo napravili u 2023. godini jeste **otvaranje Građanske kuće** – mjesta za jačanje demokratije i ljudskih prava. Građansku kuću smo otvorili zajedno sa partnerima, a koja je osmišljena da bude platforma koja okuplja nevladine organizacije i građanske aktiviste u cilju promocije demokratije, ljudskih prava i borbe protiv društvene polarizacije te pruži podršku lokalnim NVO. To je mjesto učenja, saradnje i dijaloga koje će ojačati kapacitete civilnog sektora i otpornost građana na kršenje ljudskih prava.

Već nakon manje od godinu dana funkcionisanja Građanske kuće, ona ostvaruje svoj cilj, a to je okupljanje civilnih organizacija, aktivista, organizacija različitih događaja, a sve u cilju njihovog osnaživanja i osnaživanja crnogorskog društva. Građanska kuća je mjesto u kojoj su već organizovani brojni seminari, obuke, pres konferencije, izložbe, sastanci, tako da tek očekujemo ostvarenje njenog punog kapaciteta u godinama koje dolaze.

Jedan od značajnih događaja koji je na jednom mjestu okupio gotovo sve najvažnije državnike Crne Gore, jesu **“Balkanski dijalozi”**, a koji smo organizovali zajedno sa partnerima iz Beograda Fondacija BFPE za odgovorno društvo. Događaj koji je okupio donosiocje odluka na visokom nivou, kao i kreatore mišljenja i politika iz regiona Zapadnog Balkana i Evropske unije, otvorio je **predsjednik Crne Gore Jakov Milatović**.

“Dijaloge” je uključivalo nekoliko značajnih panela, na kojima su učestvovali i predstavnici Vlade Crne Gore – **premijer Crne Gore Miloško Spajić, potpredsjednik Vlade za bezbjednost, unutrašnju politiku, evropske i vanjske poslove Aleksa Bečić i ministarka evropskih poslova Maida Gorčević**.

Naši istaknuti govornici i panelisti donijeli su bogatu stručnost, uvide i iskustvo, i sa njima smo imali jedinstvenu priliku da negujemo dijalog, saradnju i inovativno razmišljanje. Zato smo iskoristili ovu priliku da podijelimo ideje, istražimo rješenja i zacrtamo kurs koji obezbjeđuje svjetliju i održiviju budućnost Zapadnog Balkana u okviru evropske porodice.

Naročito smo ponosni na što je naša Škola političkih studija ove godine pohađala **20. generacija polaznika**, te se može pohvaliti da se za dvije decenije isprofilisala kao jedna od najznačajnijih platforma za neformalno obrazovanje u Crnoj Gori. U toku mnogobrojnih seminara, pokrili smo sve društveno-političke teme koje su u datom trenutku bile značajne za Crnu Goru. Na ovim temama radili smo sa **preko 500** nosilaca važnih državnih političkih pozicija, od kojih su neki postali premijeri, predsjednici Skupštine, predsjednici partija, gradonačelnici, te generalno važni donosioci odluka u Crnoj Gori. Takođe, naša Škola okuplja lidere NVO-a, urednike i novinare, predstavnike međunarodnih organizacija, vjerske lidere i predstavnike državnih institucija.

Koordinator Programa Ljudskih prava i pravde, Pavle Ćupić, je izabran za člana **Operativnog tima Partnerstva za otvorenu upravu** i tim povodom je bio član delegacije koja je bila u studijskoj posjeti Vašingtonu. Tom prilikom je učestvovao u nizu sastanaka sa predstavnicima američkih federalnih agencije, osobljem Kongresa i organizacija civilnog društva sa sjedištem u Vašingtonu.

U maju ove godine organizovali smo **prikupljanje knjiga za djecu iz Dječijeg doma "Mladost" u Bijeloj**, a u okviru Međunarodnog podgoričkog sajma knjiga od 8. do 14. maja u TC Big Fashion (garažni dio) i u prostorijama Građanske alijanse. Naši predstavnici su posjetili Dječiji dom "Mladost" u Bijeloj, gdje su donirali prikupljene knjige za štice domaća. Sakupljen je značajan broj knjiga i drago nam je da smo mogli obradovati djecu i na ovaj način doprinijeti njihovom zdravijem i kvalitetnijem odrastanju.

Građanska alijansa dobitnica je povelje za uspješnu saradnju i doprinos izgradnji razvoja institucije Zaštitnika u promociji i zaštiti ljudskih prava u dužem vremenskom periodu, koja nam je uručena od strane Ombudsmana na ceremoniji povodom obilježavanja 20 godina njihovog rada. Ukazana čast i povjerenje nam mnogo znači, sigurni u nastavak odlične saradnje na putu unapređenja ljudskih prava.

Slika sa skupa podrške u Podgorici palestinskom narodu

Kontinuirano pozivamo na poštovanje međunarodnog humanitarnog prava i sprečavanje ubijanja i stradanja nevinih civila u Gazi. Pored toga, Građanska alijansa je sa nekoliko NVO potpisala inicijativu da donira sredstva Agenciji UN za pomoć palestinskim izbjeglicama. Naša humanost ne smije zakazati i za vrijednosti mira i poštovanja ljudskih prava ćemo nastaviti i dalje uporno i istrajno da se zalažemo.

Građanska alijansa pokrenula je debatu oko **sporne odluke Ustavnog suda u vezi izmjene Zakona o PIO**, koji je napravio ogroman problem za sve koji žele ići u penziju, a sve kako bi jedna od sutkinja Ustavnog suda produžila sebi mandat. Zato smo ukazali da je veoma važno i neophodno da Vlada usvoji izmjene Zakona o PIO i riješi veoma tešku situaciju u koju nas je Ustavni sud doveo.

Ambasada Savezne Republike Njemačke u Crnoj Gori, uz podršku Građanske alijanse, donirala je Odjeljenju za radiološku dijagnostiku Instituta za bolesti djece (IBD) Kliničkog centra Crne Gore (KCCG) blizu 36.000 eura za nabavku radne stanice za MR aparat i kalem za rame. Takođe je ovom donacijom Odjeljenju za radiološku dijagnostiku obezbijedeno i renoviranje toaleta.

Članovi Udruženja škola političkih studija Savjeta Evrope (ASPS), među kojima je i naš kolega Milan Radović, a koji su se sastali u Strazburu krajem juna, **ponovili su svoju nepromjenljivu podršku direktoru turske škole, Hakanu Altinaju**. Osuđen na 18 godina zatvora od strane turskog suda u aprilu 2022. godine na neosnovane optužbe u flagrantnom kršenju vladavine prava i osnovnih evropskih vrijednosti, Hakan Altinay se već preko godinu dana tada nalazio u zatvoru. ASPS je izrazio nadu da će njegova trenutna žalba brzo rezultirati njegovim oslobađanjem i oslobađanjem od svih optužbi i da će pažljivo pratiti napredak slučaja i nastaviti da podržava Hakana.

Predstavlja nam ogromno zadovoljstvo što je Hakan u oktobru 2023. oslobođen iz zatvora, kao i što je neosnovano optužen pojedinac pušten na slobodu, te se nadamo da se slični slučajevi neće više nikada ponoviti u Turskoj niti bilo gdje u svijetu.

Nastavljen je rad u dijelu pristupa pravima za strance sa odobrenom međunarodnom zaštitom kako bi njihov integracioni proces u Crnoj Gori bio u skladu s odredbama Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti stranaca u Crnoj Gori. Ono što je bilo ključno za ovu godinu jeste izdavanje putnih isprava od strane Ministarstva unutrašnjih poslova nakon više godina čekanja, pa je GA pružala pomoć korisnicima da prikupe svu potrebnu dokumentaciju kako bi realizovali pravo na ovaj lični dokument, uz nailaženje na određene administrativne prepreke u institucijama koje se prvi put susrijeću u njihovom sistemu sa zahtjevima koji se odnose na strance sa odobrenom međunarodnom zaštitom. Od početka 2023. godine, do kraja novembra, GA je radila sa ukupno 41 osobom sa odobrenom međunarodnom zaštitom, u dijelu pristupa pravima, koji su iz Irana, sa Kube, iz Jemena, Avganistana, Rusije, Bjelorusije, Gane, Sirije, Kine, Libana, Palestine, Maroka i Ukrajine. Tim je u tom periodu pružio ukupno 292 pravnih usluga, koje se dalje dijele na 124 usmena pravna savjeta, 128 pravna dopisa i 40 zastupanja pred nadležnim institucijama.

Putna isprava za azilanta

Tim GA bio je pozvan da 21. aprila 2013. godine u Ambasadi Ukrajine u Crnoj Gori prisustvuje obilježavanju godišnjice osnivanja ukrajinskog volonterskog udruženja „Dobro djelo“. Građanskoj alijansi je tom prilikom dodijeljeno priznanje u znak zahvalnosti za pružanje pomoći i podrške izbjeglicama iz Ukrajine u Crnoj Gori.

INICIJATIVA MLADIH ZA LJUDSKA PRAVA

Aleksandra Dubak
programska direktorica

Vaskrsija Klačar
koordinatorica programa

Tokom protekle godine, Inicijativa mladih za ljudska prava je nastavila svoju misiju građenja otvorenog i naprednog društva jačanjem kapaciteta mladih. Kroz različite projekte i aktivnosti, usmjeravali smo našu pažnju ka temama koje su od suštinskog značaja za mlade ljude, pridajući posebnu pažnju njihovim potrebama.

Inicijativa nije samo odgovarala na potrebe mladih ljudi, već ih je i podsticala da preuzmu inicijative u rješavanju pitanja od društvenog značaja. Nastavljamo vjerovati u snagu mladih i njihovu sposobnost da donose pozitivne promjene.

Uz podršku mladih ljudi, postigli smo značajan napredak u ostvarivanju svojih ciljeva. Nastavićemo da radimo na jačanju mladih lidera, podstičući ih da koriste svoje kapacitete i interese kako bi doprinijeli zajednicama i društvu u cjelini.

Uzbuđeni smo što možemo podijeliti pozitivne rezultate postignute tokom ove godine i istovremeno najaviti nove planove za predstojeću godinu. Nakon postignutih uspjeha, fokusiraćemo se na teme koje se odnose na suočavanje s prošlošću. Odlučili smo se posvetiti izgradnji stavova mladih na temeljima čvrsto utvrđenih činjenica i neutralnih narativa. Smatramo da je ovo ključno kako bismo zajedno krenuli naprijed, izbjegavajući ponavljanje istih grešaka iz prošlosti.

Uzimajući u obzir sudski utvrđene činjenice, želimo stvoriti siguran prostor za mlade ljude gdje mogu otvoreno razgovarati o prošlosti, razmjenjivati perspektive i graditi razumijevanje. Vjerujemo da je ovo važan korak prema izgradnji društva koje se temelji na poštovanju, jednakosti i raznolikosti.

Nastavićemo s našom predanošću u borbi za jednakost svih i poštovanje temeljnih ljudskih prava, slavljenje različitosti ostaće ključna komponenta našeg rada, jer vjerujemo da je raznolikost snaga koja obogaćuje naše zajednice.

Na kraju želimo da zahvalimo našim donatorima, partnerima, članovima i svima koji dijele našu viziju. Radujemo se zajedničkom putovanju ka društvu koje cijeni prošlost, njeguje sadašnjost i gradi budućnost temeljenu na principima pravde i jednakosti.

U nastavku možete pogledati sažetak naših napora tokom 2023.godine.

Projekat "Bezbednost za ljude i granice – borba protiv krijumčarenja ljudi za Zapadnom Balkanu", koji je podržan kroz subgranting šemu Grupe 484 predstavljao je pravi izazov za našu organizaciju na koji smo uspješno odgovorili.

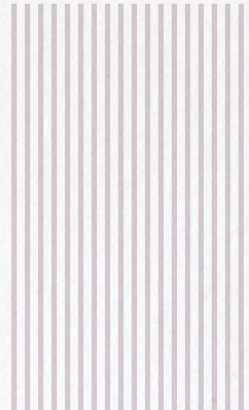
Kroz implementaciju ovog projekta izradili smo informativne flajere koji imaju za cilj da upoznaju tražioce azila kao i migrante kome se mogu obratiti kada dodju u našu zemlju, kao i koja su njihova prava dok borave na našoj teritoriji. Pored flajera, u saradnji sa kancelarijom YIHR iz Srbije, izrađena je Pravna analiza koja je dostupna na našem sajtu a tiče se analize zakona u Srbiji i Crnoj Gori kada su u pitanju tražioci azila i migranti. Tokom realizacije projekta održan je seminar kojim smo predstavnike medija i NVO sektora upoznali sa pojmovima trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi, te medijima pružili obuku o načinu izvještavanja kada su u pitanju osobe koje su žrtve trgovine ljudima.

Konferencija: predavljanje rezultata

Pravnu analizu kao i sve aktivnosti koje smo realizovali tokom ovog projekta, predstavili smo na konferenciji koju je organizovala Građanska alijansa, te smo tom prilikom predstavnike državnih institucija upoznali sa situacijom trgovine ljudima i krijumčarenja ljudi u Crnoj Gori.

Uz podršku Fonda za zaštitu i otvaranje manjinskih prava, projekat “Tolerancija na djelu” predstavlja uspješan napor Inicijative u stvaranju pozitivnih promjena u crnogorskom društvu. Kroz realizaciju radionica sa mladima iz različitih opština, ostvarili smo značajan doprinos u promociji interkulturalizma, tolerancije i multikulturalizma.

Cilj naših aktivnosti bio je podsticanje dijaloga među mladima s raznolikim obrazovnim i kulturnim pozadinama. Fokus smo stavili na razgovore o važnim temama poput opasnosti širenja govora mržnje, te potrebi njegovanja različitosti kao izvora bogatstva, a ne prepreke. Kroz organizaciju kampa i seminara, uz angažovane predavače, stvorili smo prostor gdje smo svi zajedno učili, dijelili iskustva i shvatili da smo, uprkos različitostima, povezani zajedničkim ciljem – izgradnjom mostova razumijevanja. Jedan od ključnih rezultata ovog projekta je knjižica koja predstavlja rezultate istraživanja o stavovima mladih prema različitim nacionalnim manjinama, istovremeno podižući svijest o opasnostima govora mržnje.

Značajan korak Inicijative mladih u rješavanju problema zapošljavanja pripadnika romsko-egipćanske (RE) populacije napravljen je realizacijom projekta **“Inkluzijom do posla”**, uz podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Kroz ovu aktivnost, doprinijeli smo osnaživanju mladih članova ove zajednice da aktivno istražuju tržište rada, unapređuju svoja znanja i vještine, te da se uspješno suočavaju s izazovima pri apliciranju za posao.

Niz radionica je organizovano, usmjerenih na razmatranje specifičnih problema s kojima se mladi Romi suočavaju prilikom traženja zaposlenja. Kroz radionice pisanja biografija i priprema za razgovore za posao, pružili smo im osnovne vještine i praktične alate, demonstrirajući kako se uspješno nositi s intervjuima za posao. Cilj nam je bio ne samo podići svijest o izazovima s kojima se mladi Romi suočavaju u procesu zapošljavanja, već i pružiti konkretnu podršku kako bi povećali svoje šanse na tržištu rada.

Uz to, sproveli smo istraživanje o zapošljavanju pripadnika RE populacije, čije smo rezultate javno objavili i na taj način nastojali dati doprinos boljoj integraciji ove najdiskriminisanije grupacije u našem društvu.

Na kreiranju svijesti o ključnim problemima s kojima se suočavaju LGBT osobe u Crnoj Gori radili smo kroz realizaciju projekta **“Ljudska prava ne poznaju seksualnu pripadnost - diskriminacija ima isto značenje za sve”**, podržanog od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava. Jedan dio aktivnosti je obuhvatio analizu pravnog i institucionalnog okvira i politika za zaštitu i unapređenje LGBT prava u Crnoj Gori, dok je drugi dio fokusiran na podizanje svijesti i senzibilizacije šire javnosti, posebno studenata i mladih, o diskriminaciji LGBT osoba u svim sferama života.

Kroz organizovanje predavanja na fakultetima i organizovanje informativnih sesija s mladima i studentima, nastojali smo naglasiti važnost poštovanja ljudskih prava s posebnim fokusom na diskriminaciju u odnosu na seksualnu orijentaciju. Pored ovog, ovim projektom smo senzibilisali određeni broj službenika UIKS-a, policije, centara za socijalni rada i domova zdravlja targetiranih opština preko obuka, radionica i seminara. **Kruna ovog projekta jeste sprovedeno istraživanje i objavljena publikacija, kao i dva održana sastanka, zatvorenog tipa, sa vjerskim predstavnicima, predstavnicima LGBT zajednice i aktivistima, koji je rijetko održan sastanak ovog tipa.**

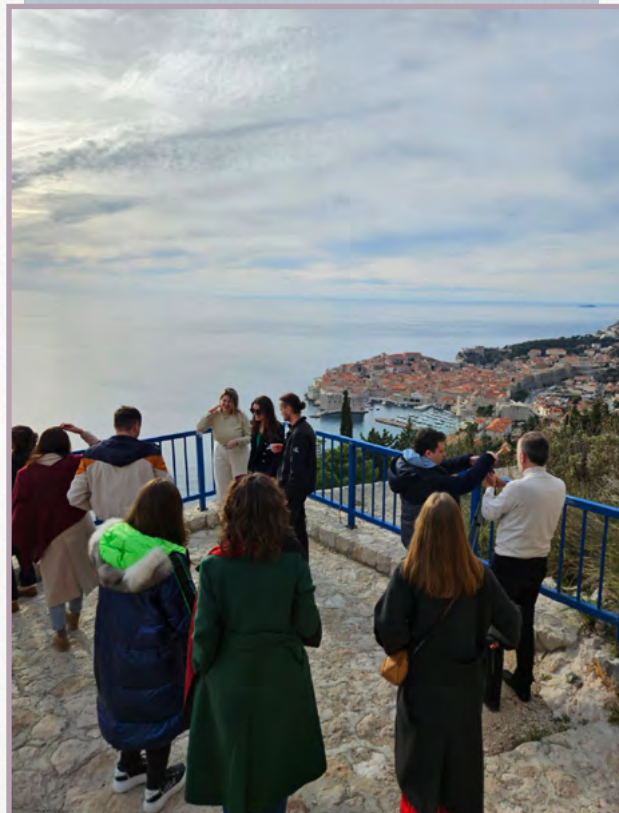

Projekat „**Podsticanje javnog dijaloga o tranzicionoj pravdi**“ uz podršku National Endowment for Democracy, započeli smo organizacijom drugog modula Škole tranzicione pravde i pripremama za istraživanje koje ćemo sprovesti u narednom periodu. U okviru Škole organizovali smo posjetu Dubrovniku nekoliko dana nakon obilježavanja godišnjice od najagresivnijeg dana za vrijeme napada ovog kulturno-istorijski važnog grada na obali Jadrana i jedne od najvećih mrlja u istoriji naše zemlje. Mnogobrojni mirnovni aktivisti i svjedoci dešavanja 90-ih su učesnicima podijelili svoja znanja i viđenja ovog perioda naše istorije. Grupa mladih ljudi je nakon trodnevnog seminara stekla bolji uvid u ovaj dio naše istorije i kroz svoje radove će prikazati šta za njih predstavlja učenje i informisanje o ovoj izuzetno bitnoj temi.

OBILJEŽAVANJE VAŽNIH DATUMA

U kontinuitetu naše posvećenosti važnim datuma i godišnjicama koje oblikuju nas kao društvo, nastavljamo s praksom obilježavanja ključnih trenutaka koji su ostavili dubok trag u našoj istoriji i društvu. Ove godine, s posebnim poštovanjem i odgovornošću, odali smo počast pojedincima i događajima koji su ostavili neizbrisiv pečat u našoj kolektivnoj svijesti.

Godišnjica smrti Srđana Aleksića bila je prilika da se prisjetimo hrabrog čina i žrtve koju je podnio u borbi za pravdu i jednakost. Njegova hrabrost ostaje izvor inspiracije za sve nas, podsjećajući nas na važnost borbe za očuvanje temeljnih ljudskih prava.¹

¹ <https://www.yihr.me/index.php/saopstenje-povodom-godisnjice-smrti-srdana-aleksica/>

U saradnji sa našim kancelarijama iz Srbije i Bosne i Hercegovine sproveli smo zajedničku akciju povodom obilježavanja tri decenije od ratnog zločina u Štrpcima. Ova akcija je obuhvatala uručivanje paketa odgovornosti Vladama Crne Gore, Srbije i Republike Srpske, entiteta Bosne i Hercegovine, i komemoraciju na željezničkim stanicama, čime se reflektuje naša posvećenost procesu pravde i istine.

U paketu odgovornosti predsjednicima Vlada dostavljena su dokumenata uz prateće pismo čime su predsjednici pozvani da preduzmu niz mjera kako bi se ratni zločin u Štrpcima u potpunosti rasvijetlio.¹ Akcijom dijeljenja flajera i razgovora sa prolaznicima o ratnom zločinu Kaluđerski laz kao i dostavljanjem naše Knjige sjećanja Specijalnom državnom tužilaštvu, obilježili smo godišnjicu ovog ratnog zločina i ukazali na neophodnost suočavanja sa prošlošću.²

1 <https://www.yihr.me/index.php/inicijativa-predala-paket-odgovornosti-predsjednicima-tri-vlade-za-zlocin-u-strpcima/>

2 <https://www.yihr.me/index.php/obiljezavamo-24-godine-od-kaluderskog-laza/>

Obiježili smo i 31 godinu od stradanja tročlane **porodice Klapuh**, zajedno sa predstavnicima Specijalnog državnog tužilaštva i Bošnjačkog vijeća na mostu "Obrada Cicmila" u blizini Plužina, gdje se i desio sami ratni zločin. Čekajući da ova tragedija dobije zasluženi epilog u kojem će počinioci odgovarati za svoj zločin, mi kao aktivisti nastavićemo da pamtimo i podsjećamo da pravda mora biti zadovoljena.¹

¹ <https://www.yihr.me/index.php/presude-bez-kazne-31-godina-od-ubistva-tri-clana-porodice-klapuh/>

Polaganjem cvijeća na Pobrežju učestvovali smo u obilježavanju godišnjice genocida u Srebrenici. Ovim skromnim činom posvećeni smo očuvanju sjećanja na žrtve. Kroz pamćenje ove tragedije i neumorni rad dajemo svoj doprinos u izgradnji društva koje je otporno na slične tragedije.

U decembru smo objavljivanjem saopštenja „Dubrovnik-jedno od pitanja na testu kolektivnog sjećanja“ podsjetili na 32. godišnjicu od napada i uništavanja jezgra starog grada koje je pod UNESCO-voim zaštitom. Zločini ne znaju za vrijeme niti mi smijemo da dozvolimo da vrijeme utiče na naše sjećanje. ¹

¹ <https://www.yihr.me/index.php/dubrovnik-jedno-od-pitanja-na-testu-kolektivnog-sjecanja/>

INFORMACIONO-DOKUMENTACIONI CENTAR

Informaciono-dokumentacioni centar obilježava treću godinu postojanja, proslavljajući ne samo svoj kontinuirani rast, već i niz značajnih posjeta u novom prostoru. Ove posjete ne samo da su doprinijele raznovrsnosti iskustava u centru, već su takođe postavile temelje za zanimljiv period pred nama.

Prostorije Informaciono-dokumentacionog centra (IDC), posjetili su 19. aprila 2023. godine, predstavnici bošnjačkog naroda iz zemalja regiona. Ovom prilikom gostima iz Bosne i Hercegovine, Albanije, Kosova, Sjeverne Makedonije i Srbije predstavljen je rad Centra kao i njegova posebna arhivska građa koju čine spisi na temu ratnih dešavanja za vrijeme devedesetih godina u Crnoj Gori.

Posjetom je zaključeno da je potrebno dodatno raditi na jačanju regionalnih odnosa u cilju doprinosa kvalitetnijem rješavanju ratnih zločina počinjenih tokom devedesetih godina i bržoj ekstradiciji kada su u pitanju lica koja su osuđena u Crnoj Gori, a još uvijek nijesu bila na izdržavanju kazne.

Posebno ističemo posjetu N.J.E. Philippe Donckel, ambasadora Luksemburga u Albaniji, Bosni i Hercegovini, Sjevernoj Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori. Ova posjeta od 26. aprila ne samo da je naglasila važnost rada IDC-a, već je takođe pružila priliku za razmjenu ideja i iskustava. Tom prilikom ambasador Donckel pohvalio je rad i uputio riječi podrške za aktivnosti Centra koje su usresređene na oslobađanje društveno-političkog života Crne Gore od tereta prošlosti. Upravo i zahvaljujući podršci uspješno smo realizovali sredinom oktobra prvi modul Škole tranzicione pravde.

Osim toga, posebno smo ponosni na posjetu kolega iz Bosne i Hercegovine iz Memorijalnog centra Srebrenica. Posjeta je dio programa razmjene "Dobre prakse" u okviru projekta "Istina, dijalog, budućnost" gdje su dvojica kolega u oktobru provele pet dana sa našim timom s ciljem da unaprijedimo naš memorandum o saradnji i učimo jedni od drugih. Ova posjeta nije samo ojačala međusobne veze, već je takođe otvorila vrata za saradnju na području memorijalnih inicijativa i edukacije.

Još jedan značajan trenutak bila je i posjeta 11 studenata sa Clemson Univerziteta iz Južne Karoline. Ova posjeta odražava globalni doseg i priznanje rada IDC-a, pružajući priliku za dijalog o važnim pitanjima koja se tiču procesa tranzicione pravde i suočavanja sa prošlošću u našem regionu ali konkretno u našoj državi.

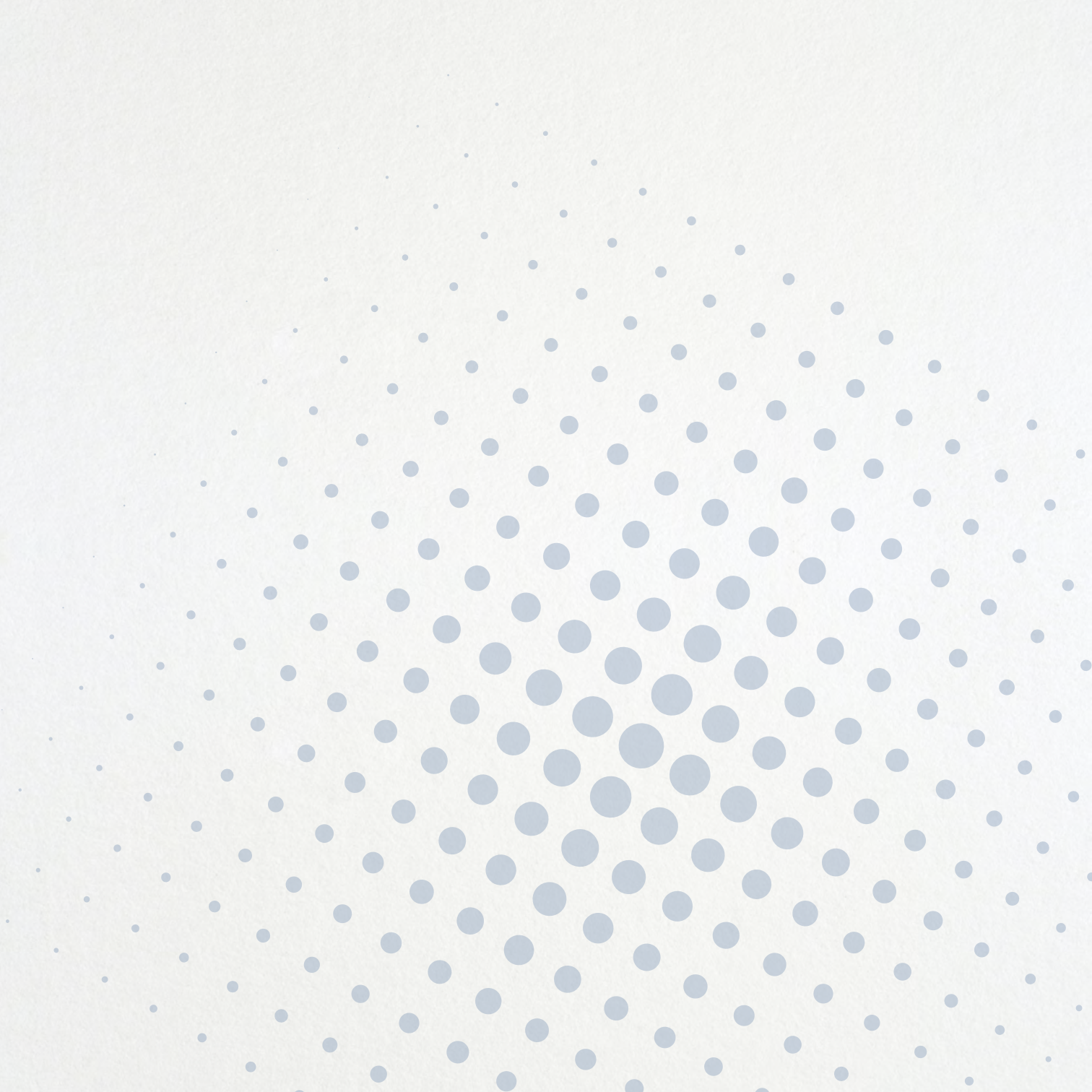
Škola tranzicione pravde organizovana je u vidu trodnevnog seminara, u okviru istoimenog projekta finansiranog od strane Ministarstva spoljnih i evropskih poslova Velikog Vojvodstva Luksemburga. Škola, u kojoj je učestvovalo 15 mladih ljudi, održana je od 26. do 28. oktobra. Učesnici su imali priliku da kroz razgovor, dijeljenje iskustava ali i postavljanje pitanja našim predavačima steknu bolji uvid i prošire znanje o temama suočavanja sa prošlošću i tranzicione pravde. Tokom tri dana programa razgovarali smo o kolektivnim narativima i pomirenju kroz angažman mladih i pripovijedanje (storytelling), zatim smo se kroz predavanje istraživača Programa mehanizma za informisanje zajednica pogođenih sukobima (PMI) bliže upoznali s istorijom Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Sve ove aktivnosti i radionice bile su uvod za nastavak Škole kroz drugi modul održan početkom decembra.¹

1 <https://www.yhr.me/index.php/skola-tranzicione-pravde/>

*Dok slavimo postignuća iz protekle tri godine,
ujedno se pripremamo za period pred nama.
IDC nastavlja s vizionarskim pristupom i ciljem da ostvari
još veći doprinos na polju suočavanja sa prošlošću.*

PRIHODI I RASHODI

667.589€

TROŠKOVI ZARADA

419.779€

*Kada su u pitanju porezi, sva dugovanja i potraživanja
prema državi su uredno izmirena.*

ODBORI I ČLANSTVA

I tokom 2023. godine nastavili smo sa aktivnostima praćenja Odbora za ljudska prava i slobode i ostale skupštinske odbore.

- ▶ Kolega **Milan Radović** je član Savjeta Agencije za elektronske medije gdje kroz sprovođenje zakonskih rješenja, utiče na utvrđivanje politika koje garantuju slobodu medija.
- ▶ Poziciju članice Savjeta RTCG obavlja kolegistica **Amina Murić**, koja daje svoj doprinos izbalansiranosti i objektivnosti rada Javnog servisa, uz poštovanje ljudskih i manjinskih prava.
- ▶ Kolegistica **Ivana Đodić** je članica Etičkog odbora Ministarstva unutrašnjih poslova.
- ▶ Kolega **Pavle Ćupić** je član Savjeta za vladavinu prava. U okviru djelokruga rada Savjeta za vladavinu prava nalazi se praćenje realizacije obaveza iz poglavlja 23 - Pravosuđe i temeljna prava i 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost u procesu pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji. Kolega Ćupić je takođe član Operativnog tima Partnerstva za otvorenu upravu.
- ▶ Kolegistica **Mehdina Kašić Šutković** je članica Radne grupe za poglavlje 23 i članica Radne grupe za izradu Kurikuluma za građansko obrazovanje u okviru PH International-a. Poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava je veoma izazovno i složeno, a brzina i trajanje pregovaračkog procesa sa EU u velikoj mjeri zavisi od realizacije aktivnosti iz ove oblasti. U okviru ovog poglavlja se nalaze oblasti kao što su pravosuđe, borba protiv korupcije, temeljna prava i prava građana EU.
- ▶ Kolega **Miloš Mitrić** je član Radne grupe za poglavlje 24 - Pravda, sloboda i bezbjednost. Poglavlje 24 – *Pravda, sloboda i bezbjednost* uz poglavlje 23 predstavlja jedno od najznačajnijih poglavlja u procesu pregovora sa EU. Cilj je da se stvore uslovi za omogućavanje slobodnog kretanja ljudi, uz garantovanje njihove bezbjednosti. Oblasti u okviru ovog poglavlja povezani su sa brojnim pitanjima kao što su upravljanje vanjskim granicama Evropske unije, preko pravosudne saradnje u građanskim i krivičnim stvarima, zatim pitanja i oblasti u okviru borbe protiv organizovanog kriminala, preko pitanja vizne politike, migracija i azila.

Svojim učešćem u gore pobrojanim radnim grupama i Vladinim tijelima, naše kolege daju doprinos unapređenju ambijenta u cilju unapređenja stanja u oblasti ljudskih prava. Principijelnim djelovanjem kolege daju doprinos u cilju ubrzanja procesa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji.

DONATORI

- Ambasada Njemačke u Crnoj Gori
- Ambasade Švajcarske Konfederacije u Republici Srbiji i u Crnoj Gori
- Bankwatch Network
- Delegacija Evropske unije u Crnoj Gori
- Erasmus +
- Evropski pokret za gradjanske akcije – ECAS
- Fare network
- Fond Braće Rokfeler
- Fond za Zapadni Balkan
- Fond za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava
- Grupa 484
- Ministarstvo ljudskih i manjinskih prava
- Ministarstvo javne uprave
- Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ) GmbH
- Otvoreni regionalni Fond za Jugoistočnu Evropu, energija transport i klimatska zaštita (ORF-ETC)
- Savjet Evrope
- Visoki komesarijat UN za izbjeglice - UNHCR
- Program State Departmenta, Biro za demokratiju, Ljudska prava i rad (U.S Department of State Bureau of Democracy, Human Rights and Labor – DRL)
- Ambasada Luksemburga u Albaniji, Bosni i Hercegovini,
- Sjevernoj Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori
- Ambasada SAD u Crnoj Gori
- National Endowment for Democracy
- Ministarstvo kapitalnih investicija
- Smart Balkans

GA TIM

- Milan Radović, *programski direktor*
- Edina Hasanaga Čobaj, *administrativna direktorica*
- Amina Murić, *koordinatorka za razvoj i komunikacije*
- Pavle Ćupić, *koordinator Programa ljudskih prava i pravde*
- Aleksandra Dubak, *koordinatorka projekta*
- Jelena Ristović, *koordinatorka projekta*
- Mehdina Kašić Šutković, *koordinatorka projekta*
- Vaskrsija Klačar, *koordinatorka projekta*
- Dušica Merdović, *pravna savjetnica*
- Ivana Đođić, *pravna savjetnica*
- Anđela Đuković, *pravna savjetnica*
- Miloš Mitrić, *pravni savjetnik*
- Jovo Šimrak, *pravni savjetnik*
- Jovan Milić, *pravni savjetnik*
- Mileva Delibašić, *pravna savjetnica*
- Nikola Vukčević, *pravni savjetnik*
- Nađa Pešić, *pravna savjetnica*
- Ružica Božović, *pravna savjetnica*
- Vojo Đuranović, *programski asistent*
- Zoran Zola Vujačić, *office i IT menadžer*
- Kristina Tkach, *prevoditeljka*
- Ana Kankaraš, *prevoditeljka*
- Meliha Murić, *prevoditeljka*
- Rachid Ouaich, *prevodilac*
- Evgeny Novozhilov, *prevodilac*
- Kamal Mouhsen, *prevodilac*
- Jelena Ristić, *office menadžer*
- Arian Marini, *saradnik na projektu*
- Sabit Pajazitaj, *saradnik na projektu*
- Ljubica Smolović, *saradnica na projektu*
- Admir Gjoni, *saradnik na projektu*
- Danijela Darmanović, *saradnica na projektu*
- Almir Čaušević, *spoljni saradnik*
- Iva Korović, *volonterka*
- Amela Frljučkić, *volonterka*
- Adea Lika, *volonterka*
- Anja Vučinić, *volonterka*
- Manja Račić, *volonterka*
- Slađana Andrejević, *knjigovođa*
- Lidija Cerović, *domaćica*

